

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อ

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑	ความเป็นมาและสภาพปัญหา	๑
๑.๒	วัตถุประสงค์	๔
๑.๓	ขอบเขตการศึกษา	๔
๑.๔	ประโยชน์ที่จะได้รับ	๗
๑.๕	แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗
๑.๖	ระเบียบวิธีการศึกษา	๘
๑.๗	ผลที่คาดว่าจะได้รับ	๘
๑.๘	นิยามศัพท์เฉพาะ	๘

บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

๒.๑	แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ	๑๒
๒.๒	แนวคิดทฤษฎีผู้นำ	๑๔
๒.๓	แนวคิดความเกี่ยวกับการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย	๑๗
	- การจัดการและการประกอบการ หาบเร่ แผงลอย	๑๙
	- หลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีการจัดระเบียบหาบเร่ แผงลอย	๒๐
๒.๔	การใช้ Best Practice กรณีคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	๒๓

บทที่ ๓ แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่ - แผงลอย

๓.๑	สภาพปัญหาหาบเร่แผงลอยของตลาดคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	๒๙
๓.๒	นโยบายการบริหารจัดการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบายของ คณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)	๓๐
	- การจัดระเบียบทางเท้า (คลองถม)	๓๑
	- ขั้นตอนดำเนินการ	๓๒
๓.๓	ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหา หาบเร่-แผงลอย ในบริเวณตลาดคลองถมประสบผลสำเร็จ	๓๓
๓.๔	การดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบาย ของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)	๓๓

บทที่ ๔ บทสรุป และข้อเสนอแนะ

บรรณานุกรม

๓๖

๔๐

บทคัดย่อ

รายงานนี้นำเสนอแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่แผงลอยของกรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเฉพาะกรณี “พื้นที่ตลาดคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย” เพื่อคืนผิวการจราจรและทางเท้าให้กับประชาชนที่สัญจรไป-มา ตามนโยบายของคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีวัตถุประสงค์ ศึกษาความสำเร็จในการจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอย ภายใต้การบริหารประเทศของคณะกรรมการรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

พื้นที่ย่านคลองถมเป็นพื้นที่ที่มีผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยจำนวนมาก ตั้งวางแผงค้าเต็มพื้นที่ทางเท้า และบนพื้นผิวการจราจรทำให้เสียช่องจราจรไปกว่า ๒-๓ ช่อง และกระทบต่อประชาชน ทั้งผู้ที่สัญจรไปมาบนท้องถนน บนทางเท้า อีกทั้งยังส่งผลกระทบต่ออาการจราจรของโรงพยาบาล และรถที่จะเข้าสู่โรงพยาบาลอีกด้วย อีกทั้งบริเวณดังกล่าว กลายเป็นแหล่งมั่วสุม มีการค้าขายสินค้าผิดกฎหมายจำนวนมาก กทม.จึงต้องเร่งจัดระเบียบเพื่อคืนพื้นที่สาธารณะให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ จำนวนผู้ค้าย่านคลองถมพบว่า ตั้งแต่ถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง ถนนเสือป่า ถนนพลับพลาไชย ถนนมหาจักร ถนนยมราชสุขุม ถนนศรีธรรมมาธิราช และถนนเจ้าคำรบพ มีผู้ค้าทั้งสิ้นรวมกว่า ๒,๐๐๐ ราย ซึ่งมีทั้งในส่วนที่เป็นร้านค้าในตึกแถว และหาบเร่แผงลอยบนทางเท้า

กรุงเทพมหานครมีนโยบายที่จะยกเลิกจุดผ่อนผันดังกล่าว เนื่องจากบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของโรงพยาบาลกลาง ซึ่งมีผู้เข้ารับการรักษาพยาบาลเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะเมื่อมีผู้ป่วยชั้นวิกฤติที่ต้องใช้ความรวดเร็วในการเข้าถึงการรักษาพยาบาล เมื่อคณะกรรมการรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) มีนโยบาย คืนผิวการจราจรและคืนทางเท้าให้กับประชาชนผู้ใช้ถนน กรุงเทพมหานครจึงได้มีการประสานงานกันระหว่าง กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักเทศกิจ ผู้อำนวยการเขตและเจ้าหน้าที่เทศกิจในพื้นที่ ตลอดจนทหารที่ดูแลในพื้นที่ในแต่ละจุด ยกเลิกหาบเร่-แผงลอย พื้นที่คลองถม จนประสบความสำเร็จ โดยความสำเร็จดังกล่าว เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้

๑. นโยบาย
๒. กฎหมายและระเบียบปฏิบัติ
๓. เจ้าหน้าที่
๔. การมีส่วนร่วมของผู้ค้า/เจ้าของอาคาร

ข้อเสนอแนะที่สำคัญในรายงาน คือ การจัดการการค้าประเภท หาบเร่-แผงลอย ด้วยนโยบายยึดถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง โดยการใช้กฎหมายและระเบียบอย่างเคร่งครัด เจ้าหน้าที่ที่มีความโปร่งใส และผู้ค้ามีความยินดีที่จะร่วมมือด้วยความเต็มใจ ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนเป็นที่ตั้ง การดำเนินการก็จะยั่งยืนเป็นผลให้กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองที่น่าอยู่ มีความสะอาดและปลอดภัย

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและสภาพปัญหา

กรุงเทพมหานคร มี คำขวัญประจำหัวตัว คือ กรุงเทพมหานครสร้าง เมืองศูนย์กลางการปกครอง วัด วัง งามเรืองรอง เมืองหลวงของประเทศไทย การที่กรุงเทพมหานคร เป็นเมืองหลวงของประเทศไทย จึงเป็น ศูนย์กลางความเจริญทุกทุกด้าน เช่น ความเจริญทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การอุตสาหกรรม การคมนาคม การเมืองการปกครอง การเข้ามาทำธุรกิจของชาวต่างชาติ การเจริญเติบโตทางด้านอุตสาหกรรมและการค้า ทำให้ เกิดความต้องการแรงงานเพิ่มสูงขึ้น กลุ่มผู้อพยพมาจากชนบทจำนวนไม่น้อยกลายมาเป็นแรงงานสำคัญในภาคการผลิต และส่วนหนึ่งก็หันมาประกอบอาชีพ หาบเร่แผงลอย เนื่องจากใช้เงินลงทุนน้อย โดยใช้ทางเท้าและผิว การจราจรเป็นสถานที่ตั้งประกอบการ เมื่อเศรษฐกิจขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยก็เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จนควบคุมไม่ได้ และกระจายกันอยู่เกือบทุกพื้นที่ของกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะพื้นที่เขตชั้นใน ประชากรแออัด เหล่านี้จะเป็นผู้ที่มีฐานะยากจน ไม่มีความรับผิดชอบต่อสังคม ดังนั้นจึงเป็นสาเหตุของความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ความสกปรก ทิ้งขยะไม่เป็นที่เป็นทาง เป็นปัญหาของสิ่งแวดล้อม ซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงและเพิ่ม มากขึ้น

หาบเร่แผงลอย เป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับกรุงเทพมหานครมานานหลายทศวรรษ ซึ่งปัญหาหลัก ๆ ของหาบเร่ แผงลอย รวบรวมได้ ดังนี้ (พรพนธสิทธิ์ นิติโรจน์, ๒๕๕๑, น.๔-๗)

๑.ปัญหาการสัญจรไป-มาของประชาชน และยานพาหนะ นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ หาบเร่-แผงลอย กีดขวางทางเท้า และถนนสาธารณะ

๒.ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ และอนามัย เนื่องจากก่อให้เกิดความสกปรกแก่ทางเท้า และถนน สาธารณะ หากจะใช้พระราชบัญญัติการสาธารณสุขก็ทำได้ยาก เมื่อเกิดโรคติดต่อ ผู้ค้าหาบเร่และแผงลอยจะเป็น พาหะแพร่เชื้อโรคต่อไปได้อย่างรวดเร็ว

๓.ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากขอบวางของเกะกะกีดขวางทางเท้า และถนน สาธารณะ ขาดระเบียบวินัย ไม่ส่งเสริมความเจริญด้านวัฒนธรรมของประเทศ ส่วนใหญ่ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะ ไม่มีหาบเร่ แผงลอยเกะกะอยู่ในเมืองใหญ่ ๆ

๔.ปัญหาด้านการแข่งขันด้านราคาอย่างไม่ยุติธรรม เมื่อเทียบกับผู้ทำการค้าในร้านค้า อย่าง ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะการประกอบการหาบเร่ แผงลอยใช้ทุนน้อย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ น้อยกว่า จึงสามารถขาย สินค้าในราคาที่ต่ำกว่าร้านค้าโดยทั่วไป

๕.ปัญหาด้านการเอาอย่างกันในด้านการปฏิบัติผิดกฎหมาย กล่าวคือ ร้านค้าต่าง ๆ ริมทางเท้าจะ พยายามวางสินค้าของตนล้ำเข้าไปสู่ทางเท้า เพื่อเสนอขายสินค้าและกีดกันคู่แข่งที่เป็นหาบเร่ แผงลอย

๖.ปัญหาด้านการทำให้สังคมทั่วไปมองเจ้าหน้าที่ไปในทางที่ไม่ดี เช่น การกวาดค้น ผู้ค้าหาบเร่แผง ลอยจะถูกมองว่า รังแกผู้ที่มีฐานะยากจน หรือโหดร้ายทารุณ รังแกประชาชนผู้ทำมาหากินโดยสุจริต

ปัญหา หาบเร่-แผงลอย นี้มีมาทุกยุคทุกสมัยของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เนื่องจากกรุงเทพ-มหานครเป็นเขตปกครองพิเศษของประเทศไทย มีการเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร นโยบายการจัด ระเบียบ หาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานครกำหนดขึ้นบนพื้นฐานของความเป็นระเบียบเรียบร้อยหรือประโยชน์ ของผู้ค้า ขึ้นอยู่ กับความพึงพอใจของผู้นำทางการเมืองเป็นสำคัญ และยัง ขึ้นอยู่ กับสภาพแวดล้อมทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอีกด้วย แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นรูปแบบของระบบการเมือง การปกครอง ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะเอื้ออำนวย

ให้ความพึงพอใจของผู้นำทางการเมือง มีอิทธิพลต่อรูปแบบและเนื้อหาของนโยบายมาน้อยเพียงใด กล่าว คือ หากรูปแบบของระบบการเมือง การปกครองเป็นแบบปิดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชน ความพึงพอใจของผู้นำทางการเมืองระดับประเทศจะมีอิทธิพลสำคัญต่อรูปแบบและเนื้อหาของนโยบาย ส่วนผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นจะมีอิทธิพลสำคัญต่อรูปแบบและเนื้อหาของนโยบายก็ต่อเมื่อผู้นำทางการเมืองระดับประเทศมีความสนใจในนโยบายนั้นในระดับต่ำ แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพทางการเมืองของผู้นำทางการเมืองท้องถิ่นเองด้วยว่ามีบุคลิกแบบใด และสนใจในนโยบายนั้น ๆ หรือไม่ เพียงใด ในทางกลับกัน หากรูปแบบของระบบการเมือง การปกครอง เป็นแบบเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ความพึงพอใจของผู้นำทางการเมืองระดับประเทศและระดับท้องถิ่น อาจมีอิทธิพลสำคัญต่อรูปแบบและเนื้อหาของนโยบายในช่วงเริ่มแรก แต่จะเปลี่ยนแปลงเป็นเพียงปัจจัยองค์ประกอบหนึ่งของการก่อกำเนิดในภายหลัง หากปรากฏว่าความพึงพอใจนั้นไม่สอดคล้องกับกระแสความต้องการของคนส่วนใหญ่ ในสังคมการเมืองนั้น

นโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร แต่ละยุคสมัย มีดังนี้

-พลตรีจำลอง ศรีเมือง เป็นผู้ว่าฯ กทม. พยายามอย่างหนักที่จะจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย จึงให้หยุดขายในวันพุธเพื่อความสะอาดให้ผู้ใช้งาน จนถึงสมัย ดร.พิจิตต์ รัตตกุล ซึ่งมีนโยบายที่คล้าย ๆ กันทำให้จำนวนผู้ค้ายังอยู่ในเกณฑ์ที่ควบคุมได้ในระดับหนึ่ง

-นายสมัคร สุนทรเวช มีนโยบายให้การจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และเป็นไปตามนโยบายของกรุงเทพมหานคร จึงให้ยกเลิกการประกอบกิจการ ในวันพุธ โดยผู้ค้าสามารถจำหน่ายสินค้าในจุดที่กรุงเทพมหานครกำหนดได้ทุกวัน โดยไม่ต้องเสียเงินหรือค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น ยกเว้นค่าบริการรักษาความสะอาดบริเวณทางเท้าที่ใช้ตั้งวางแผงลอย ตามข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ค่าบริการ พ.ศ. ๒๕๔๓ ผู้ค้ารายใดถูกเรียกเก็บเงินนอกเหนือจากที่กรุงเทพมหานครกำหนด ขอให้แจ้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ได้ที่หมายเลข ๒๒๒-๘๘๗๗ หรือ สำนักเทศกิจหมายเลขโทรศัพท์ ๔๖๖-๔๐๖๗ หรือศูนย์รับเรื่องราวร้องทุกข์ กรุงเทพมหานคร หมายเลขโทรศัพท์ ๑๕๕๕ ผู้ค้าทุกรายต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ที่กรุงเทพมหานครกำหนดโดยเคร่งครัด เช่น การจำหน่าย และ เลิกจำหน่ายสินค้าตามเวลาที่กรุงเทพมหานครประกาศกำหนด การรักษาความสะอาด และการเก็บอุปกรณ์ภายหลังเลิกประกอบการค้า การจำหน่ายสินค้าล้าลงบนผิวจราจร หรือขอบเขตที่กำหนด ฯลฯ (ประกาศกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจำหน่ายสินค้าในที่สาธารณะ ประกาศ ณ วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๓ นายสมัคร สุนทรเวช)

-นายอภิรักษ์ โกษะโยธิน มีนโยบายช่วยเหลือประชาชนในภาวะวิกฤตเศรษฐกิจด้วย ๕ มาตรการ เกื้อกูล ซึ่งหนึ่งในมาตรการดังกล่าวคือให้ผู้ค้าหาบเร่สามารถขายของได้ตลอดสัปดาห์ แต่จะต้องจัดให้มีวันหยุดที่ตรงกันแต่ละย่านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ ๒ วัน เพื่อจัดระเบียบและปรับปรุงทางเท้าให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย พร้อมทั้งจัดตั้งคณะกรรมการย่านการค้าหาบเร่แผงลอยประจำพื้นที่บริเวณจุดขายต่างๆ โดยร่วมกับสำนักงานเขตนั้นๆ เพื่อกำหนดรูปแบบการค้า กำหนดวันจัดระเบียบและพัฒนาาร่วมกันนั้น จะต้องดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่ตามกฎ ๕ ข้อเหมือนเดิม ประกอบด้วย

๑. ขายตามเวลา
๒. เลิกแล้วต้องเก็บ
๓. มีทางเดินให้กับผู้เดินไม่น้อยกว่า ๑ เมตร
๔. ไม่ล้ำผิวจราจร และ
๕. ร่ม กันสาดและแผงค้าต้องเป็นระเบียบเรียบร้อย

โดยจะต้องไม่มีหาบเร่เพิ่มจำนวนไปจากที่มีอยู่ตามจำนวนในจุดผ่อนผัน รวมทั้งไปค้าขายอยู่ในจุดที่ไม่อนุญาต เช่น บริเวณป้ายรถเมล์ สะพานลอย ใต้สถานีรถไฟฟ้า เป็นต้น

-ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร มีนโยบาย “มหานครแห่งความสุข” ดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยบนทางเท้า เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนสามารถใช้ทางเท้าสัญจรไปมาได้สะดวก และไม่ก่อให้เกิดปัญหาจราจรบนถนน อันเกิดจากการทำการค้าของผู้ค้าในที่สาธารณะ โดยผู้ฝ่าฝืน พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ จะถูกจับ-ปรับตามอัตราโทษที่กำหนดไว้

แม้จะมีการจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอยมาทุกยุคสมัยก็ยังไม่สามารถแก้ไขผิวทางจราจรคืนสู่การใช้งานได้ตามปกติทุกพื้นที่ ทำให้กรุงเทพมหานคร ต้องจัดทำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานคร คือ นโยบายที่มุ่งแก้ปัญหาการจำหน่ายสินค้า และบริการในที่หรือทางสาธารณะรुकล้ำผิวการจราจร ทั้งถนนและทางเดินเท้า ปัญหาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของเมือง และปัญหาผู้มีอิทธิพล เพื่อให้กรุงเทพมหานคร มีความสะอาด สิ่งแวดล้อมดี ประชาชนมีความสุข นโยบายนั้นก็คือ ยุทธศาสตร์จัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานครของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร มีดังนี้

-ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ พ.ศ. ๒๕๔๕

-พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

-พระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕

เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอย ให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่รูกล้ำผิวการจราจร ไม่กีดขวางทางสาธารณะ โดยมุ่งหวังให้ประชาชนและผู้ค้าอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

รายงานการศึกษาเล่มนี้ ผู้ศึกษาเลือกศึกษาเรื่อง การจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย กรุงเทพมหานคร โดยศึกษาเฉพาะกรณี “พื้นที่ตลาดคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย” ซึ่งมีความเป็นมาถึง ๓๐ ปี นับเป็นย่านการค้าเก่าแก่แห่งหนึ่งของกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นที่รู้จักกันดี ในนาม “ตลาดคลองถม” ตั้งอยู่ระหว่างถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง กับ ถนนเยาวราช อยู่ในพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เป็นแหล่งขายของมือสองและของเก่า รวมทั้งอุปกรณ์รถยนต์ ประดับยนต์ และของจิปาละ โดยมีถนน ๙ เส้นทางตัดผ่านตลาดคลองถม ได้แก่ ถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง ถนนเสือป่า ถนนพลับพลาไชย ถนนมหาจักร ถนนยมราชสุขุม ถนนศรีธรรมราช และถนนเจ้าคำพร ผู้ค้าตลาดคลองถมแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม กลุ่มแรกเป็นผู้ค้าตึกแถว มี ๖๐ ราย กลุ่มที่สอง ผู้ค้าแผงลอยที่อยู่ในมาตรการผ่อนปรน อีกกว่า ๖๐ ราย ส่วนกลุ่มสุดท้ายคือ คือกลุ่มผู้ค้าบนทางเท้าและริมฟุตปาธกว่า ๒,๐๐๐ ราย ราคาสินค้าของตลาดคลองถม จะมีราคาถูกกว่าที่อื่น จึงมีผู้นิยมไปเดินเลือกซื้อสินค้ากันเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะวันเสาร์-วันอาทิตย์ จะมีผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยตั้งว่าสินค้าบนพื้นผิวจราจรและทางเท้าสาธารณะเป็นจำนวนมาก ซึ่งสร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมากกับประชาชนผู้ใช้รถใช้ถนน ตลอดจนผู้สัญจรบนทางเท้าเมื่อก่อนจะเรียกตลาดมืด เพราะ อะไหล่ชิ้นส่วนรถยนต์ที่วางขาย จะหาที่ไปที่ไปไม่ได้แทบทั้งสิ้น หรือเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าตลาดไฟฉาย เพราะวางของกันมืดๆ เป็นที่มาสำนวน ตาดีได้ ตาร้ายเสีย ดังนั้นการยกเลิกตลาดคลองถมของผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย จำนวนกว่า ๒,๐๐๐ ราย จึงเป็นกรณีที่น่าศึกษาอย่างยิ่ง

ตลาดคลองถม ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่ชั้นในใจกลางกรุงเทพมหานคร จำนวนผู้ค้า หาบเร่-แผงลอย มีจำนวนมาก การตั้งวางสิ่งของไม่มีระเบียบ ยึดทางเท้าและรูกล้ำผิวการจราจร ทำให้ผู้คนที่สัญจรไป-มา เกิดความเดือดร้อน การจราจรติดขัดเนื่องจากถูกปิดช่องทางจราจร ๒-๓ ช่องทาง โดยเฉพาะความเดือดร้อนจากผู้ป่วยที่เข้ารับการรักษายาบาลจาก โรงพยาบาลกลางและสำนักงานแพทย์ เนื่องจากผู้ป่วยฉุกเฉินขึ้นวิกฤติไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลได้อย่างทันท่วงที บุคลากรทางการแพทย์มีความเดือดร้อนในเรื่องการเดินทาง ญาติผู้ป่วยสัญจรไป-มาไม่สะดวก ประชาชนที่อยู่อาศัยในย่านดังกล่าวได้รับความเดือดร้อน เข้า-ออก อาคารบ้านพักอาศัยไม่สะดวกจากการตั้งวางสิ่งของกีดขวางทางเข้า-ออก เกิดมิฉฉาพและเกิดความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ผู้ค้าขายในอาคารตั้งวางสิ่งของบนทางเท้าและสร้างสิ่งกีดขวางบนทางเท้า ทำให้ผู้ใช้ทางเท้าไม่สามารถใช้ทางเท้าได้เมื่อมีผู้ค้าจำนวนมาก จึงเกิดการจัดสรรผลประโยชน์ โดยมีกลุ่มมาเฟียเรียกร้องผลประโยชน์ในการดูแลในแต่ละโซนของผู้ค้า ในด้านสุขอนามัย พบว่า ผู้ค้าไม่ดูแลรักษาความสะอาดพื้นถนนที่ตั้งวางสิ่งของ ไม่มีความเป็นระเบียบ

เรียบง่าย สร้างความสับสนเนื่องจากก่อให้เกิดขยะจำนวนมาก เป็นแหล่งแพร่ของเชื้อโรคต่าง ๆ และโดยเฉพาะถ้าเกิดเหตุเพลิงไหม้ รถดับเพลิงไม่สามารถเข้าถึงพื้นที่ได้โดยเร็ว สร้างความเสียหายในวงกว้าง การที่ผู้ค้าตั้งวางสินค้าบนทางเท้าและบนพื้นผิวจราจรโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งถือเป็นการกระทำความผิดกฎหมาย พระราชบัญญัติการจราจรทางบก พ.ศ. ๒๕๒๒ พระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

ตลาดคลองถม เป็นตลาดการค้าเก่าแก่ มีผู้ค้าจำนวนมากที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบของกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครบางยุคบางสมัยได้มีความพยายามที่จะยกเลิกตลาดดังกล่าวแต่ก็ถูกต่อต้านโดยกลุ่มผู้ค้า ผู้เสียผลประโยชน์ จึงทำได้เพียงจำกัดเขตและกำหนดเวลาการเลิกจำหน่ายเท่านั้น ปัจจุบันผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (ม.ร.ว.สุขุมพันธุ์ บริพัตร) มีนโยบายให้กรุงเทพมหานคร เป็นมหานครแห่งความปลอดภัย และมหานครแห่งโอกาส มีนโยบายจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ให้มีความเป็นระเบียบเมืองเพื่อให้เกิดความสะอาดเรียบร้อย ให้เกิดความยั่งยืน พิจารณาเห็นสมควรให้ยกเลิกจุดผ่อนผัน เนื่องจากความหนาแน่นของที่พักอาศัยที่มีมากขึ้น และจุดที่มีผลกระทบต่อประชาชนในการสัญจรทางเท้าและถนน ขณะนี้ประเทศไทยมีรัฐบาลที่มาจากการแต่งตั้ง โดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งมีนโยบายคืนความสุขให้กับคนในชาติ สำหรับกรุงเทพมหานคร คสช. ได้มอบนโยบายเรื่องการจัดระเบียบสังคม กรณีหาบเร่-แผงลอย โดยการร่วมทำงานกับหลายส่วนราชการ ประกอบด้วย กองบัญชาการตำรวจนครบาล สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร ผู้อำนวยการเขตที่รับผิดชอบ เจ้าหน้าที่เทศกิจของเขตนั้น ๆ ใช้มาตรการที่เหมาะสม และการบังคับใช้กฎหมายที่เป็นธรรม โดยทำอย่างต่อเนื่องและทุกพื้นที่ที่มีการตั้งวางสินค้าบนทางเท้าและลูกล้าผิวจราจร สำหรับตลาดนัดคลองถม ต้องใช้การสร้างความเข้าใจและศึกษาผลกระทบในทุกด้าน นโยบายของ คสช. ดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเห็นผลเป็นรูปธรรม สามารถยกเลิกตลาดคลองถมที่มีอายุยาวนานมากกว่า ๓๐ ปี

การประสบความสำเร็จในการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย กรณี “ตลาดคลองถม” ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) จึงเป็นกรณีศึกษาเพื่อเป็นแนวทางการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ วิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ ปัญหาและอุปสรรค แนวทางการแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ข้อจำกัดต่าง ๆ ในการปฏิบัติงาน นำมาซึ่งผลสำเร็จอย่างยั่งยืนตลอดไป

๑.๒ วัตถุประสงค์

๒.๑ศึกษากรณีการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ภายใต้นโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่ประสบความสำเร็จ

๒.๒ศึกษา วิธีปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ เพื่อนำไปเป็นแนวทางการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยในเขตพื้นที่อื่น ๆ ของกรุงเทพมหานคร

๒.๓ศึกษา ปัญหา อุปสรรค แนวทางแก้ไข กฎหมายระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๓ ขอบเขตการศึกษา

รายงานการศึกษาครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะ แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กรณี “ตลาดคลองถม” ที่สามารถยกเลิกจุดผ่อนผัน จุดที่อนุญาตให้ผู้ค้าสามารถตั้งวางสินค้าเพื่อจำหน่ายได้ที่มีผลกระทบกับผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย จำนวนมาก แนวทางการศึกษา คือ

-ปัจจัยที่นำไปสู่การยกเลิกตลาดคลองถม

-แผนการดำเนินการ วิธีการ ที่นำไปสู่ความสำเร็จ

โดยคาดหวังว่า การศึกษาในครั้งนี้จะรวบรวมการดำเนินการตั้งแต่การวางแผน วิธีการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่ ผลกระทบที่เกิดกับผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย, ประชาชน และเจ้าของอาคารที่ตั้งวางสินค้าบนทางเท้า ปัญหาและอุปสรรค เพื่อเป็นการวางแผนทางการจัดทำคู่มือ หลักเกณฑ์ แนวทางปฏิบัติ กรณียกเลิกหรือจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอยจุดต่าง ๆ ในกรุงเทพมหานคร สำหรับเจ้าหน้าที่ได้นำไปปฏิบัติเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตลอดไป

วิธีการศึกษา

-การสังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสารของทางราชการ ตั้งแต่ วันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘

-สัมภาษณ์แบบเจาะลึก ผู้รับผิดชอบสูงสุด เช่น ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ หรือ ผู้อำนวยการเขต ที่ดูแลรับผิดชอบ

การดำเนินการศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) กรณี “ตลาดคลองถม” โดยภาพรวมของการกำหนด ระเบียบ วิธีการ หรือ กระบวนการวิธีการศึกษา (Methodology) ที่นำมาใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดรูปแบบการศึกษา ระเบียบวิธีการศึกษา หรือกระบวนการวิธีการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญโดยสรุปดังนี้

๑.๓.๑ รูปแบบการศึกษา

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Quality Research) โดยมุ่งศึกษาถึงปัจจัยที่ส่งผลความสำเร็จในการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่แผงลอยภายใต้นโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) และวิธีการปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการ สามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยเป็นการศึกษาเชิงคุณภาพซึ่งประกอบไปด้วย

- ๑) การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research)
- ๒) การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview)

๑.๓.๒ วิธีการศึกษา

๓.๒.๑ การศึกษาข้อมูลเอกสาร (Documentary research) เป็นการศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ทั้งที่เป็นทฤษฎี แนวคิด และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เอกสารทางราชการเกี่ยวกับ กฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย เอกสารเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา ตั้งแต่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘ เพื่อประกอบการพิจารณาการบริหารจัดการปัญหาหาบเร่แผงลอยในพื้นที่กรณีคลองถม

โดยเริ่มต้นจากการศึกษาข้อคิดเบื้องต้นเกี่ยวกับนโยบายแนวคิดในทางปรัชญา ความหมาย และกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการ ดังนี้

- ๑) ทฤษฎีระบบ (System Theory)
- ๒) ทฤษฎีผู้นำ (Leadership Theory)
- ๓) แนวคิดความเห็นเกี่ยวกับการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย

๓.๒.๒ การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (in-dept interview) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

๑.๓.๓ ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลหลักที่ใช้ในการศึกษานี้ เป็นผู้บริหารระดับสูงของกรุงเทพมหานคร คือ ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบสูงสุดที่นำนโยบายของ คณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ไปปฏิบัติในการจัดระเบียบหาบเร่ – แผงลอยคลองถม

๑.๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษารัชนี ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามลำดับ ดังนี้

๓.๔.๑ เก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสาร ได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลด้านเอกสารทางราชการเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตั้งแต่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก ของ ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ หรือผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยมีการออกแบบข้อคำถามแบบปลายเปิด ที่มีความยืดหยุ่นและเปิดกว้างหรือมีการนำคำสำคัญ (Keywords) มาใช้ประกอบในการขึ้นาคำสัมภาษณ์ กล่าวคือ มีการร่างข้อคำถามที่มีลักษณะปลายเปิดที่มีคำสำคัญพร้อมกับลักษณะคำถามที่มีความยืดหยุ่นและพร้อมที่จะมีการปรับเปลี่ยนถ้อยคำของข้อคำถามให้มีความสอดคล้องกับผู้มีส่วนร่วมในการวิจัย หรือผู้ให้สัมภาษณ์แต่ละคนในแต่ละสถานการณ์ที่มีเหตุการณ์หรือสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป

๑.๓.๕ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เนื่องจากการศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ศึกษากรณีคลองถม เป็นการศึกษาแบบเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษารัชนี ผู้ศึกษาใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นจากแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างแบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก เป็นเครื่องมือที่ศึกษาสร้างขึ้นเองโดยการศึกษาประเด็นคำถามจากวัตถุประสงค์ของการศึกษาและแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาของคำถาม สามารถปรับได้ตามลักษณะของผู้ถูกสัมภาษณ์โดยอาศัยหลักการตั้งแนวคำถามที่มีความเข้าใจง่าย เป็นคำถามปลายเปิด การสัมภาษณ์มีลักษณะเป็นคำถามนำและคำถามตาม การสัมภาษณ์ส่วนบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่เป็นผู้ที่มีความรู้และความชำนาญหรือมีความเชี่ยวชาญในเรื่องที่กำลังดำเนินกระบวนการศึกษาได้แสดงความคิดเห็นหรือทรรศนะได้อย่างหลากหลายแง่มุม เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้วจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทำให้ทราบความคิดเห็นปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ วิธีการปฏิบัติงาน ขั้นตอนการดำเนินการสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต โดยแบ่งเป็น ๒ ตอน คือ

ตอนที่ ๑ สถานภาพทั่วไป และสถานภาพการทำงาน

ตอนที่ ๒ ความคิดเห็น ปัญหา อุปสรรค และเสนอแนะเกี่ยวกับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)

๑.๓.๖ การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

แบบสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาได้ศึกษานโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ทฤษฎี แนวคิด เอกสารทางราชการเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ คำสั่ง ข้อบังคับของนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย แล้วนำมาปรับปรุงจากเครื่องมือที่ผู้สร้างไว้แล้ว จากนั้นนำมาตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ โดยนำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงขึ้น ไปใช้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ และผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

๑.๓.๗ วิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อสัมภาษณ์เสร็จแล้วจะทำการวิเคราะห์เนื้อหาและจัดเป็นหมวดหมู่ จากนั้นนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ความสอดคล้องของข้อมูลกับปัจจัยที่ส่งผลสำเร็จ วิธีการปฏิบัติ ขั้นตอนการดำเนินการสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในอนาคต

การศึกษา เรื่อง “แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอย ตามนโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ศึกษากรณีคลองถม” ผู้ศึกษาจะวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารที่เกี่ยวข้องของหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์ โดยแบ่งการนำเสนอผลการศึกษา ออกเป็น ๔ ส่วน ดังนี้

๑. ศึกษาสภาพปัญหาหาบเร่แผงลอยของตลาดคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

๒. การศึกษาสาระสำคัญของนโยบายการบริหารจัดการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยตามนโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ และนโยบายของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครสมัยหม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร ว่ามีสาระความสำคัญอย่างไร

๓. วิเคราะห์ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาหาบเร่แผงลอยในบริเวณตลาดคลองถม ประสบผลสำเร็จ โดยผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลจากสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง

๔. ผลของการดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่ – แผงลอย ตามนโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)

๑.๔ ประโยชน์ที่จะได้รับ

๑.๔.๑ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการจัดระเบียบผู้ค้าภายใต้ นโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)

๑.๔.๒ ทำให้ทราบถึงวิธีการปฏิบัติ ว่ามีลักษณะอย่างไร ขั้นตอนการดำเนินการ และในอนาคตสามารถนำไปใช้และพัฒนาให้เกิดประโยชน์ต่อไปได้ สามารถเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน และประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของแต่ละพื้นที่

๑.๔.๓ ทำให้ทราบแนวทางในการแก้ไขปัญหา อุปสรรค และข้อจำกัดต่างๆ ในการปฏิบัติงานตาม นโยบายของคณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) เพื่อผู้บริหารใช้ประกอบการตัดสินใจการกำหนดนโยบายหรือแนวทางการปฏิบัติ หากมีบริบทหรือมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เกิดขึ้น

๑.๕ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

๑.๕.๑ ใช้ทฤษฎีระบบ

เช่น เมื่อเกิดปัญหาการร้องเรียน การเกิดผลกระทบต่อการจราจร หรือเกิดความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ หรือส่วนรวม จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของผู้บริหาร หรือผู้นำ ทำการตัดสินใจ ส่งออกเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือนโยบาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ

๑.๕.๒ ใช้ทฤษฎีผู้นำ

ผู้นำ มีผลต่อความสำเร็จในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งใช้ความเด็ดขาดจริงจัง เสมอภาค และยุติธรรม

- การใช้ Best Practice เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย กรณีคลองถม

๑.๖. ระเบียบวิธีการศึกษา

การศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ศึกษากรณีคลองถม จะใช้วิธีการศึกษา ดังนี้

๑.๖.๑ ศึกษาจากการสังเคราะห์และวิเคราะห์เอกสารของทางราชการ เอกสารเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ ตั้งแต่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๕๗ - ๓๐ เมษายน ๒๕๕๘ ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ต้องการศึกษา

๑.๖.๒ การสัมภาษณ์เชิงลึกกับระดับผู้รับผิดชอบสูงสุด เช่น ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ หรือผู้อำนวยการเขต ในคำถามเชิงความคิดเห็น ปัญหาอุปสรรคที่เกิดจากการนำนโยบายไปปฏิบัติและข้อเสนอแนะต่างๆเกี่ยวกับนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอยกรุงเทพมหานคร

๑.๗ ผลที่คาดว่าจะได้รับ

จากการศึกษาเรื่องนี้สามารถระบุปัจจัยสำคัญต่อผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งสามารถอธิบายความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ในกระบวนการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติได้อย่างเป็นจริง และถูกต้องแล้ว และที่สำคัญ ควรจะศึกษาให้ลึกถึงผลลัพธ์ที่จะเกิดขึ้นเมื่อมีการนำนโยบายดังกล่าวนี้ไปปฏิบัติ ซึ่งคือการให้ประโยชน์ หรือโทษแก่กลุ่มเป้าหมาย หรือผู้ที่ได้ผลของนโยบายว่า ตรงกลุ่ม เสมอภาค เป็นธรรม สุจริต และมีความรับผิดชอบหรือไม่ ผู้ศึกษา จึงมุ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่าข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ จะเป็นข้อมูลที่สำคัญยิ่งเพื่อนำมาปรับปรุงพัฒนาการบริหารจัดการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้การจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอยเกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การศึกษา เรื่อง แนวทางการจัดระเบียบหาแร่แฝงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ศึกษากรณีคลองถม ผู้ศึกษาได้ศึกษา แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษา รวมถึงกรอบแนวคิดในการศึกษา ดังรายละเอียดต่อไปนี้

๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเชิงระบบ

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เมื่อประมาณปี ค.ศ.๑๙๕๐ เริ่มจากนักชีววิทยาชาวออสเตรเลีย นำมาใช้อธิบายความหมายของระบบต่าง ๆ ในระบบกายภาพ ชีวภาพ และระบบสังคม เขามีความเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงได้ เป็นระบบมีความเกี่ยวพันกันหลายด้านมีหลายระดับ และได้ให้ทัศนะถึงระบบไว้ว่า ระบบ คือ กลุ่มขององค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบและคุณลักษณะที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นระบบน่าจะหมายถึง สวนต่าง ๆ ที่ต้องพึ่งพาอาศัยต่อกันกลุ่มหนึ่งซึ่งเมื่อรวมกันแล้วจะกระทำหน้าที่บางประการ เพื่อให้ภารกิจนั้นบรรลุวัตถุประสงค์ (วิเชียร วิทยาอุดม, ๒๕๔๘, หน้า ๖๖-๖๗)

ต่อมาในทศวรรษที่ ๑๙๖๐ แดเนล แคทซ์ (Daniel Katz) โรเบิร์ต คาห์น (Robert Kahn) และเจมส์ ทอมป์สัน (James Thomson) นักทฤษฎีเหล่านี้มีมุมมองเกี่ยวกับองค์กรเป็นระบบเปิด (Open - System) ซึ่งเป็น “ระบบองค์กรที่ได้นำทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมภายนอกมาแปรสภาพเป็นสินค้าและบริการ เพื่อส่งกลับไปยังสภาพแวดล้อมในที่ซึ่งสินค้าและบริการได้ขายให้กับลูกค้า”

นอกจากนี้ผู้นำทางทฤษฎีเชิงระบบ เช่น ฟรีมอนท คาสท (Fremon Kast) และเจมส์ โรเซนชเวจ (Jomes Rosenzweig) ผู้นำทางทฤษฎีเชิงระบบ ริชาร์ด จอห์นสัน (Richard Johnson) ได้ให้ความหมายของระบบว่าเป็นการรวบรวมหรือการผสมกันของสิ่งหรือสวนต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย ๒ ส่วนขึ้นไปที่ไม่สามารถแบ่งแยกกันได้อย่างสมบูรณ์

System Thinking หมายถึง วิธีการคิดอย่างมีระบบ มีเหตุมีผล ทำให้ผลของการคิด หรือผลของการแก้ปัญหาที่ได้นั้นมีความถูกต้อง แม่นยำ และรวดเร็ว วิธีการคิดอย่างมีระบบ จะเป็นหนทางไปสู่การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ถ้าองค์กรนั้น ๆ นำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและยึดหลักให้ พนักงานภายในองค์กร ตระหนักในการศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ และผู้บริหารให้ความสำคัญต่อการฝึกอบรมการเรียนรู้ของพนักงานองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) จึงทำให้เกิด การเรียนรู้จากตัวเองของพนักงานแต่ละคน เกิดการเรียนรู้ของทีมงาน ทำให้เกิดการสร้างวิสัยทัศน์ร่วม (Shared Vision) และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันอย่างเป็นทีม (Team Learning)

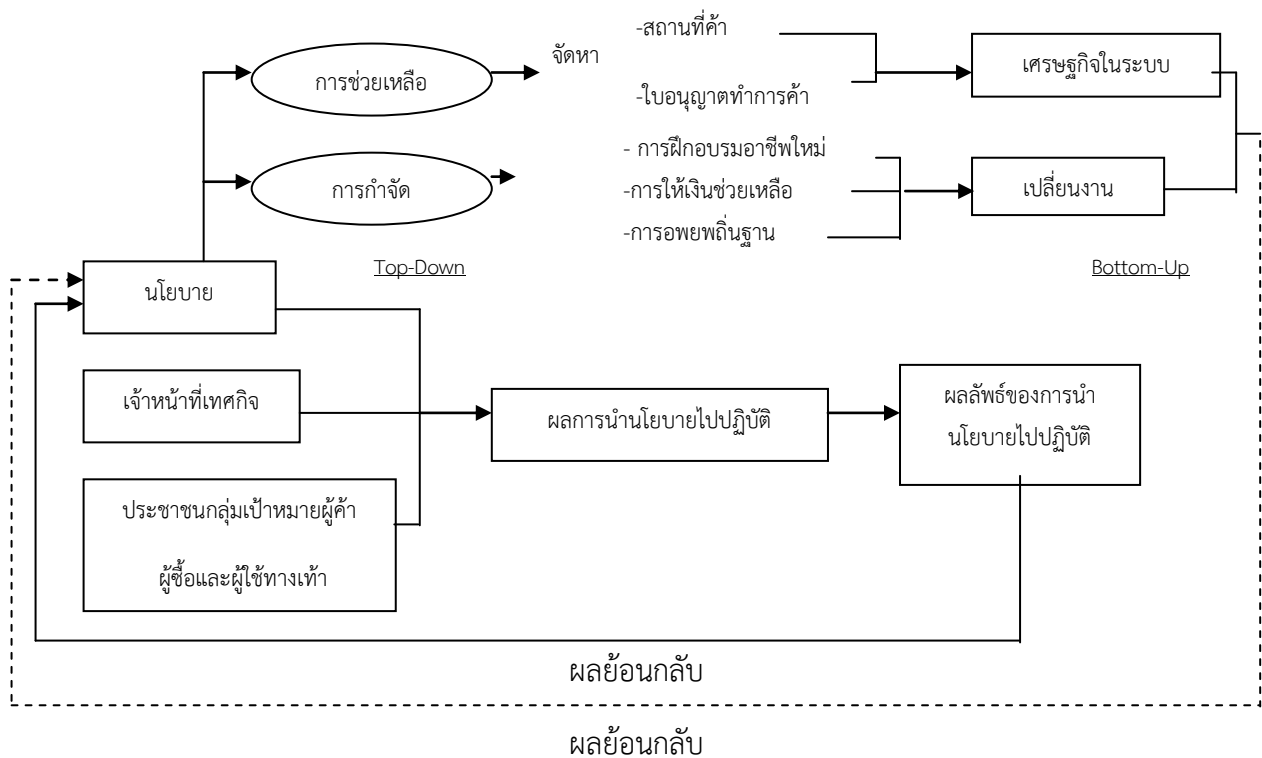
หลักการคิดหรือการแก้ปัญหามีระบบ ประกอบไปด้วย

๑. กำหนดประเด็นปัญหาให้ถูกต้อง อาจกำหนดได้เป็น ปัญหาหลัก และปัญหารอง
๒. ระบุตัวแปรทั้งหมด ที่ทำให้เกิดปัญหา
๓. กำหนดวิธีแก้ไขหรือพิจารณาทางเลือกที่เป็นไปได้ อาจมีมากกว่า ๑ วิธี
๔. เปรียบเทียบวิธีแก้ไข แต่ละวิธี และประเมินดูว่าวิธีการใดสามารถจะนำไปสู่การปฏิบัติได้ และจะนำไปสู่การบรรลุผลตามเป้าหมาย

๕. เลือกวิธีแก้ไขที่ดีที่สุด
๖. นำไปทดลองปฏิบัติ ตามระยะเวลาที่เหมาะสม
๗. ติดตามผลการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิด
๘. แก้ไขเปลี่ยนแปลงจุดที่บกพร่องในวิธีการปฏิบัติงาน
๙. กำหนดมาตรฐานวิธีปฏิบัติงาน
๑๐. สั่งการให้พนักงานปฏิบัติงานตามมาตรฐานที่กำหนดอย่างเคร่งครัด

เช่น เมื่อเกิดปัญหาการร้องเรียน การเกิดผลกระทบต่อการจราจร หรือเกิดความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ หรือส่วนรวม จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของผู้บริหาร หรือผู้นำ ทำการตัดสินใจ ส่งออกเพื่อกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือนโยบาย และประเมินผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติ

ภาพ ๒ ข้อเสนอแนะตัวแบบการจัดระเบียบหาเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานคร : ความผสมผสานระหว่างกรอบแนวความคิดในการวิจัย และตัวแบบการจัดระเบียบหาเร่-แผงลอยในเมือง Bandung ของ Edi Suharto

จากตัวแบบที่ผู้วิจัยได้นำเสนอ สามารถอธิบายเป็น ๒ ลักษณะได้ว่า

ลักษณะแรก คือ การนำนโยบายไปปฏิบัติในรูปของ Top-Down หรือการกำหนดจาก

ผู้บริหารระดับสูง ก็คือ มีการกำหนดนโยบายออกมาจากผู้บริหารกรุงเทพมหานคร โดยมียุทธศาสตร์รองรับ และมีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทั้งเจ้าหน้าที่เทศกิจผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ ผู้ค้า หาบเร่ - แผงลอย ผู้ซื้อสินค้าจากหาบเร่-แผงลอย และผู้ใช้ทางเท้าในบริเวณที่มีการค้าหาบเร่-แผงลอย ซึ่งผลที่ได้รับจากการนำนโยบายไปปฏิบัติดังกล่าวจากการศึกษาครั้งนี้พบว่า ปัจจัยต่างๆที่ผู้วิจัยเลือกมาทำการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ล้วนมีความสัมพันธ์กับผล และผลลัพธ์ของการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย กรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ แม้ปัจจัยด้านการมีส่วนร่วมของผู้ค้า ผู้ซื้อและผู้ใช้ทางเท้าที่มีปัญหาเรื่องความไม่สัมพันธ์กับผลและผลลัพธ์ของการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ เนื่องจากผลที่ได้จากเอกสารที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ นั้น แสดงให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมจากประชาชนกลุ่มเป้าหมายนั้น มีความสัมพันธ์อย่างยิ่งต่อผลและผลลัพธ์ของการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ แต่การมีส่วนร่วมในด้านการร้องเรียน หรือในด้านที่ต้องเสียเวลาทำการค้า หรือเสียเวลาทำงานของประชาชนกลุ่มเป้าหมายแล้ว กลุ่มคนเหล่านี้จะไม่เข้ามามีส่วนร่วม แต่หากกลุ่มคนเหล่านี้เข้ามามีส่วนร่วม และเห็นด้วยกับนโยบายแล้วจะทำให้ผลของนโยบายจะบรรลุวัตถุประสงค์มากกว่าเดิมที่ปรากฏให้เห็นในปัจจุบัน

แต่ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติไม่บรรลุวัตถุประสงค์ตาม

เป้าหมายของนโยบายในหลายๆประเด็น ก็เนื่องจากนโยบายไม่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ไม่สอดคล้องกับปัญหาต่างๆที่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายประสบอยู่ในปัจจุบัน ทำให้เกิดการต่อต้านนโยบาย ทำให้เกิดการไม่ยอมรับนโยบายในบางเรื่อง บางประเด็น เช่นประเด็นมิติด้านเวลา มิติด้านพื้นที่ทำการค้า และมิติด้านผู้มีสิทธิทำการค้า หรือแม้แต่มิติด้านการให้ความช่วยเหลือผู้ไม่มีที่ค้า โดยการจัดฝึกอาชีพอื่นให้แก่ผู้ที่ต้องการ ในด้านของเจ้าหน้าที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติก็เช่นกัน การกำหนดคุณลักษณะเฉพาะของเจ้าหน้าที่เทศกิจนั้น ก็ไม่ได้รับการตอบรับจากเจ้าหน้าที่เทศกิจมากนัก เนื่องจากเหตุผลหลายประการ เช่น ความสับสนในการปฏิบัติตามนโยบาย เนื่องจากความไม่ต่อเนื่องของนโยบาย การเปลี่ยนแปลงในรายละเอียดของนโยบายในแต่ละสมัยของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และการที่ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติตามนโยบาย เนื่องจากขาดขวัญกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ไม่มีมาตรการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง หรือไม่มีการให้รางวัลหากมีการปฏิบัติงานดี และไม่มีบทลงโทษที่แน่นอนหากปฏิบัติหน้าที่ไม่ดี ซึ่งจากผลที่เกิดจากปัญหาอุปสรรคดังกล่าว จึงย้อนกลับไปสู่กระบวนการกำหนดนโยบายใหม่ โดยเข้าเป็นขั้นตอนที่สอง

ลักษณะที่สอง Bottom-Up คือการนำเอาปัญหาอุปสรรคต่างๆที่ได้รับจากผลและผลลัพธ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติ ย้อนกลับเข้าสู่กระบวนการกำหนดนโยบายใหม่ แล้วใช้แนวคิดการจัดการหรือการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย (การค้าริมทาง) ของ Suharto เข้ามาช่วยในการวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของการกำหนดนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอยของกรุงเทพมหานครใหม่ เพื่อให้ประสบความสำเร็จมากขึ้น ซึ่งแนวคิดของ Suharto ก็คือ การให้ทางเลือกกับประชาชนผู้มีส่วนได้เสีย ๒ ทางเลือกด้วยกัน คือ

๑) การช่วยเหลือให้ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยในที่สาธารณะได้ทำการค้าต่อไป โดยการจัดหาหรือจัดการด้านสถานที่ค้าที่เหมาะสมกับการค้าหาบเร่-แผงลอย และเหมาะสมกับการจัดระเบียบให้กรุงเทพมหานครมีความสะอาด สวยงาม เป็นระเบียบเรียบร้อย และจัดการเรื่องใบอนุญาตทำการค้าหาบเร่ - แผงลอย ให้เป็นระบบ เพื่อที่จะได้นำการค้าหาบเร่ - แผงลอยที่อยู่นอกระบบ เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

๒) การกำจัด คือการยกเลิกการค้าหาบเร่-แผงลอยในกรุงเทพมหานครไปทั้งหมด โดยการให้การฝึกอบรมอาชีพใหม่ โดยการให้เงินช่วยเหลือขณะที่ขาดรายได้ หรือให้การช่วยเหลือด้านการอพยพถิ่นฐานออกจากกรุงเทพมหานคร โดยมีการรับประกันอาชีพ และรายได้ในเมืองที่อพยพไปตั้งถิ่นฐานใหม่ ซึ่งจะ เป็นแนวทางของการเปลี่ยนอาชีพอย่างถาวร

กล่าวโดยสรุป จากปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ของการนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย กรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ ที่กล่าวไว้ ผู้วิจัยหวังว่าจะเป็นแนวทางให้ผู้สนใจนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอยของกรุงเทพมหานคร ได้ศึกษาในประเด็นต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อต่อยอดองค์ความรู้ในเรื่องดังกล่าวนี้ และนำผลจากการศึกษาวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในหน่วยราชการที่เกี่ยวข้องข้องได้อย่างต่อเนื่องและทันที

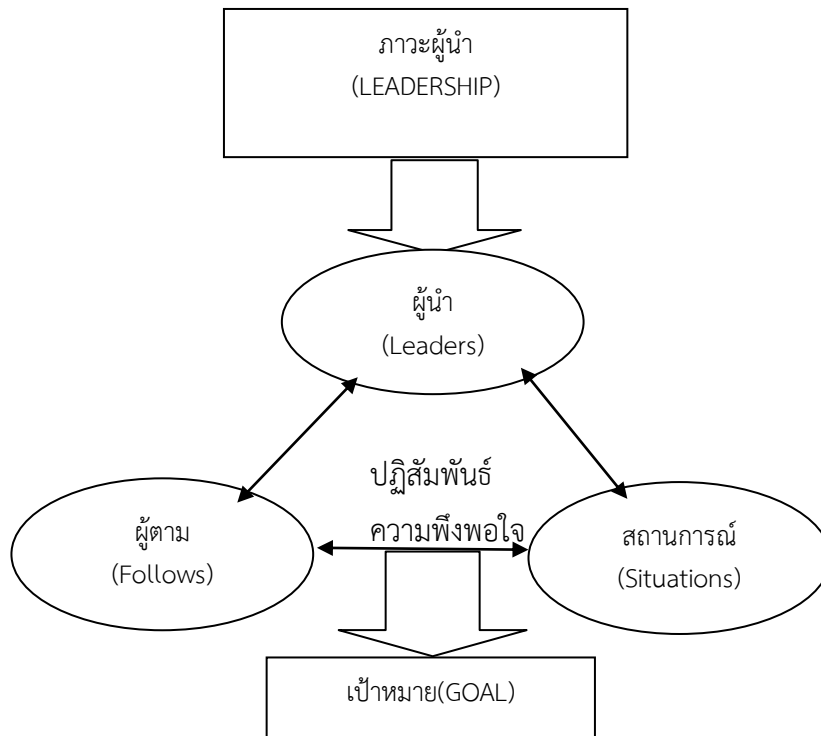
๒.๒ แนวคิดทฤษฎีผู้นำ

ผู้นำมีผลต่อความสำเร็จในทางปฏิบัติ โดยเฉพาะการบังคับใช้กฎหมาย ซึ่งใช้ความเด็ดขาดจริงจังเสมอภาค และยุติธรรม

ความหมายของผู้นำและภาวะผู้นำ (Leadership)

ความเป็นผู้นำเป็นหน้าที่หนึ่งในหลายๆหน้าที่ของผู้บริหาร ซึ่งความเป็นผู้นำกับ ผู้บริหารจึงแตกต่างกันกล่าวคือ ผู้บริหารเป็นตำแหน่งที่กำหนดขึ้นในองค์การ มีอำนาจโดยตำแหน่งและ ได้รับความคาดหวังในหน้าที่เฉพาะเจาะจง จะมุ่งเน้นที่การควบคุม การตัดสินใจ และผู้บริหารจะต้องมีลักษณะของผู้นำ (Leadership) ส่วนผู้นำจะไม่ได้รับมอบอำนาจทางสายงานแต่มีอำนาจโดยวิธีอื่นมีบทบาทที่กว้างกว่าบทบาทผู้บริหารผู้นำจะเน้นที่กระบวนการกลุ่ม การรวบรวมข้อมูล ข่าวสาร การให้ข้อมูลย้อนกลับ และการใช้อำนาจกับบุคคลอื่น ดังนั้น ภาวะผู้นำคือศาสตร์และศิลป์ในการบริหารงานของผู้นำและผู้บริหาร จึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อความสำเร็จขององค์การงานจะดำเนินไปด้วยดีและบรรลุวัตถุประสงค์ย่อมขึ้นอยู่กับทักษะการบริหารงาน

สรุปว่าภาวะผู้นำ เป็นความสามารถด้านอิทธิพลต่อบุคคลในกลุ่มเพื่อนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย ใช้กระบวนการสั่งการตามสถานการณ์ การมีปฏิสัมพันธ์ โดยถ่ายทอดแนวคิดไปสู่ การปฏิบัติ ดังนั้น อาจกล่าว ได้ว่าภาวะผู้นำเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่ไม่หยุดนิ่งของกระบวนการ ๓ อย่าง ที่มีความเกี่ยวเนื่องและมีอิทธิพลต่อกัน ได้แก่ ผู้นำ (Leaders) ผู้ตาม (Follows) และสถานการณ์ (Situations) นำไปสู่ความพึงพอใจในการปฏิบัติและบรรลุผลตามเป้าหมายโดยสรุปตามภาพประกอบที่ ๑ แสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการ ดังนี้

ภาพประกอบที่๑ แผนภูมิแสดงปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้นำ ผู้ตาม และกระบวนการ
ที่มา: อารี เพชรสุต (๒๕๓๗: ๑๒๗)

ภาวะผู้นำ เป็นการกระทำระหว่างบุคคลโดยบุคคลที่เป็นผู้นำจะใช้อิทธิพลหรือการดลบันดาลใจให้บุคคลอื่นหรือกลุ่มกระทำหรือไม่กระทำบางอย่างตามเป้าหมายที่ผู้นำกลุ่มหรือองค์กรกำหนดไว้

ผู้นำและผู้บริหารอาจจะเป็นบุคคลเดียวกันหรือไม่ใช่บุคคลเดียวกันก็ได้ ผู้นำอาจจะไม่ใช่อำนาจตำแหน่งทางการบริหาร หรือผู้บริหารอาจจะไม่ใช่นำ แต่ผู้บริหารควรจะมีภาวะผู้นำหรือมีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำหากพิจารณาจากรูปแบบจะมี ๒ แบบ คือ ภาวะผู้นำที่เป็นทางการกับไม่เป็นทางการ ภาวะผู้นำที่เป็นทางการจะเกิดขึ้นเมื่อผู้บริหารเป็นผู้นำโดยการใช้อำนาจหน้าที่ที่เป็นทางการ ส่วนภาวะที่ไม่เป็นทางการจะเกิดขึ้นเมื่อบุคคลที่ไม่มีอำนาจหน้าที่ หรือตำแหน่งที่เป็นทางการ แต่สามารถมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคลอื่น แต่ถ้าพิจารณาจากพฤติกรรมจะมี ๒ ลักษณะ คือ ภาวะผู้นำเชิงติดตามดูแล กับ ภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์

แหล่งที่มาของอำนาจมี ๕ ประเภท คือ อำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ อำนาจตามกฎหมาย อำนาจความเชี่ยวชาญ และอำนาจการอ้างอิง โดยทั่วไปผู้บริหารจะมีอำนาจการให้รางวัล อำนาจการบังคับ และอำนาจตามกฎหมาย ในขณะที่ผู้นำมักจะมีอำนาจความเชี่ยวชาญและอำนาจการอ้างอิง การใช้ อำนาจความเชี่ยวชาญและอำนาจการอ้างอิงจะก่อให้เกิดความผูกพันมากที่สุดและต่อต้านน้อยที่สุด ส่วนการใช้ อำนาจการบังคับจะเกิดความผูกพันน้อยที่สุดและเกิดการต่อต้านมากที่สุด สำหรับการใช้อำนาจตามกฎหมาย และอำนาจการให้รางวัลจะเกิดการยินยอมมากที่สุดและการต่อต้านน้อยที่สุด

การสร้างอำนาจสามารถกระทำได้หลายประการ คือ เป็นพันธมิตรกับผู้ทรงอำนาจ แบ่งแยก แล้วจึงปกครอง การจัดการกับข้อมูลข่าวสาร การแสดงความประทับใจ การก้าวไปทีละก้าว การอยู่ในสถานที่ที่ถูก การอยู่ในเวลาที่ถูก การมีอำนาจเหนือทรัพยากรและการรวมกลุ่มพันธมิตร

บทบาทของผู้นำ

บทบาทของผู้นำ หมายถึง ชุดของความรับผิดชอบหรือชุดของพฤติกรรมของผู้ที่เป็นผู้นำ บทบาทของผู้นำเป็นแนวคิดเกี่ยวกับการจัดระเบียบทางสังคมอย่างหนึ่งในด้านเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับบุคคลต่าง ๆ หรือกับกลุ่ม หรือกับองค์การ/สถาบันทางสังคม

บทบาทของผู้นำ สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ บทบาทของผู้นำในอุดมคติของสังคม บทบาทที่ผู้นำรับรู้หรือเข้าใจ และบทบาทที่ผู้นำแสดงออกจริง บทบาทที่รับรู้และบทบาทที่เป็นจริงของผู้นำควรสอดคล้องกับบทบาทของผู้นำในอุดมคติของสังคม

บทบาทในอุดมคติของผู้นำตามความคาดหวังของบุคคลในสังคมมีหลายประการ ได้แก่ บทบาททำความเจริญก้าวหน้าให้แก่กลุ่มหมายของกลุ่ม บทบาทแนะนำให้กลุ่มทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือการทำให้เกิดผลสำเร็จเป็นระยะ ๆ บทบาทการสร้างความรู้สึกร่วมกันทำให้เกิดขึ้นกับกลุ่ม บทบาทการทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนตน บทบาทของผู้นำการเปลี่ยนแปลง บทบาทในการสร้างวิสัยทัศน์ บทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ บทบาทประมุข บทบาทผู้ประสาน บทบาทที่รับรู้และกระจายข่าว บทบาทผู้แก้ไขปัญหา และบทบาทผู้เจรจาต่อรอง

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะ

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงคุณลักษณะได้แนวทางมาจากมหาบุรุษในสมัยกรีกและโรมันโบราณ ซึ่งถือว่าผู้นำเป็นมาแต่กำเนิด สร้างกันไม่ได้

Stogdill ได้ทำการศึกษาและสังเคราะห์งานวิจัยที่ทำในช่วงปี ค.ศ. ๑๙๔๘-๑๙๗๐ พบลักษณะของผู้นำดังนี้

- คุณลักษณะทางร่างกาย อาทิ อายุ ส่วนสูง น้ำหนัก และรูปร่าง
- ภูมิหลังทางสังคม อาทิ การศึกษา สถานภาพทางสังคม และการเลื่อนชั้นทางสังคม
- สติปัญญาและความสามารถ อาทิ สติปัญญา ความเด็ดขาด ความรู้ ความแคล่วคล่องในการ

ใช้คำพูด

- บุคลิกภาพ อาทิ ความสามารถในการปรับตัว การมีอำนาจเหนือบุคคลอื่น การมีความสมดุลในอารมณ์และความสามารถในการควบคุมอารมณ์ ความมีอิสระและความเป็นตัวของตัวเอง ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ความซื่อสัตย์และมีจริยธรรม และความเชื่อมั่นในตนเอง

- คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับงาน อาทิ ความต้องการความสำเร็จ ความรับผิดชอบ ความคิดริเริ่ม ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค และการมุ่งมั่น

- คุณลักษณะทางสังคม อาทิ ความสามารถในการประสานความร่วมมือ ความสามารถในการบริหารจัดการ ความปรารถนาที่จะร่วมมือกับคนอื่น ความนิยมเผยแพร่และมีเกียรติ การชอบสังคมและมีทักษะด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การมีส่วนร่วมกับการสังคม รู้จักกาลเทศะและมีทักษะด้านการทูต

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรม สนใจศึกษาพฤติกรรมหรือการกระทำที่แบ่งแยกระหว่างผู้นำที่มีประสิทธิภาพและไม่มีประสิทธิภาพ โดยพฤติกรรมของผู้นำจำแนกเป็น ๒ แบบ คือ แบบมุ่งงานและแบบมุ่งคน ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงพฤติกรรมมีหลายทฤษฎี อาทิ ทฤษฎีภาวะผู้นำจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ มหาวิทยาลัยมิชิแกน มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ตารางการจัดการของ Black กับ Mouton และทฤษฎี ๓ มิติของ Reddin

ทฤษฎีภาวะผู้นำจากการศึกษาของมหาวิทยาลัยมิชิแกนจะพิจารณาภาวะผู้นำแบบมิติเดียว คือ พฤติกรรมของผู้นำจะเป็นแบบมุ่งคนหรือมุ่งงานแบบใดแบบหนึ่งเท่านั้น ผู้นำจะไม่มีพฤติกรรมทั้งสองอย่างในคนคนเดียว ในขณะที่การศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งรัฐโอไฮโอ ฮาร์วาร์ด Black กับ Mouton จะเป็นแบบ ๒ มิติ คือ พฤติกรรมของผู้นำอาจมีทั้งมุ่งงานและมุ่งคนได้ ส่วนทฤษฎี ๓ มิติของ Reddin จะพิจารณาพฤติกรรมของผู้นำใน ๓ มิติ คือ มิติมุ่งงาน มิติมุ่งคน และเพิ่มมิติมุ่งประสิทธิผล

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์

ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์ได้อธิบายว่า ภาวะผู้นำที่มีประสิทธิผลมิได้ขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของผู้นำเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ด้วย โดยปัจจัยด้านสถานการณ์ที่ได้รับความสนใจจากนักวิชาการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับสมาชิก โครงสร้างงาน อำนาจตามตำแหน่งของผู้นำ วุฒิภาวะของผู้ตามสภาพแวดล้อม ทฤษฎีภาวะผู้นำเชิงสถานการณ์พยายามแยกแยะปัจจัยด้านสถานการณ์เพื่อพิสูจน์ว่าสถานการณ์ใดมีอิทธิพลต่อภาวะผู้นำมากกว่ากัน โดยมีทฤษฎีที่สำคัญหลายทฤษฎีด้วยกัน อาทิ ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองเชิงสถานการณ์ของ Fiedler , Hersey และ Blanchard การแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก แบบเส้นทางสู่เป้าหมาย และการทดแทนภาวะผู้นำ

ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองเชิงสถานการณ์ของ Fiedler ประกอบด้วยหลักสำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) การจำแนกแบบภาวะผู้นำ โดยแบ่งออกเป็น ๒ แบบ คือ แบบมุ่งงานและมุ่งสัมพันธ์ ๒) การจำแนกสถานการณ์พิจารณาจาก ๓ องค์ประกอบ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้นำกับผู้ตาม โครงสร้างงาน และอำนาจตามตำแหน่งของผู้นำ และ ๓) ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำกับสถานการณ์ โดยในแต่ละสถานการณ์ ผู้นำต้องเลือกใช้แบบของพฤติกรรมให้เหมาะสมเพื่อให้มีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีภาวะผู้นำตามแบบจำลองเชิงสถานการณ์ของ Hersey และ Blanchard ให้ความสำคัญกับสถานการณ์ คือ ความพร้อมหรือวุฒิภาวะของผู้ตาม และจำแนกภาวะผู้นำออกเป็น ๔ แบบ คือ แบบสั่งการ แบบชี้นำ แบบมีส่วนร่วม และแบบมอบหมายงาน ผู้นำต้องเลือกแบบภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้ตาม จึงจะทำให้มีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้นำกับสมาชิก ทฤษฎีนี้ใช้แนวคิดทางสังคมวิทยาที่เรียกว่ากลุ่มวงในและกลุ่มวงนอก กลุ่มวงในผู้นำจะเน้นภาวะผู้นำแบบมุ่งคน กลุ่มวงนอกผู้นำจะเน้นภาวะผู้นำแบบมุ่งงาน

ทฤษฎีแบบจำลองเส้นทางสู่เป้าหมาย มีส่วนประกอบ ๒ ส่วน คือ พฤติกรรมของผู้นำและสถานการณ์ โดยพฤติกรรมของผู้นำจำแนกเป็น ๔ แบบ แบบบังคับ แบบสนับสนุน แบบมีส่วนร่วม และแบบมุ่งความสำเร็จของงาน และสถานการณ์ประกอบด้วยตัวแปร ๒ ชนิด คือ ปัจจัยสภาพแวดล้อม และปัจจัยด้านผู้ตาม ผู้นำต้องเลือกแบบของภาวะผู้นำให้เหมาะสมกับสถานการณ์

ทฤษฎีการทดแทนภาวะผู้นำ เสนอว่ามีปัจจัยที่สามารถทดแทนภาวะผู้นำได้ คือ ลักษณะส่วนบุคคลของผู้ตามลักษณะของงาน และลักษณะขององค์กร

ภาวะผู้นำของผู้นำด้านสุขภาพ

ภาวะผู้นำของผู้นำด้านสุขภาพ ในสังคมไทย ควรประกอบด้วยองค์ประกอบเหล่านี้ คือ ๑) ลักษณะพิเศษ ๒) วิสัยทัศน์ การถ่ายทอดวิสัยทัศน์และการปลูกฝังค่านิยม ๓) การกระตุ้นการใช้ปัญญา ๔) การดลบันดาลใจ ๕) การมุ่งความสัมพันธ์เป็นรายคน และ ๖) การเสริมแรงทั้งบวกและทางลบอย่างเหมาะสม

การพัฒนาภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำสามารถพัฒนาหรือสร้างขึ้นมาได้หลายวิธีการ คือ ๑) การศึกษาตนเอง โดยการวิเคราะห์อดีตชีวิตประวัติ การสังเกตตนเอง การเปลี่ยนกิจวัตรประจำวัน การใช้แบบทดสอบ การพัฒนาความคิดเห็นจากคนอื่นและการเข้ากลุ่มพัฒนาตนเอง ๒) การศึกษาผู้อื่น โดยการสังเกตและการสนทนากันในโอกาสอันควร ๓) การพัฒนาตนเอง โดยการพัฒนาความสามารถในการพูด การฟัง การแต่งกาย อารมณ์ ความรู้ และความจำ หรืออาจสรุปได้ว่า การพัฒนาทักษะภาวะผู้นำสามารถกระทำได้ใน ๓ ลักษณะ คือ การเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง การเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอ้อม และการเรียนรู้จากสถาบันศึกษา

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

สภาพแวดล้อมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาและรวดเร็ว องค์กรต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง แรงกดดันที่ทำให้องค์กรต้องมีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันที่ทำให้องค์กรต้องมีการเปลี่ยนแปลง ได้แก่ แรงกดดันจากเทคโนโลยี ความชะงักงันทางเศรษฐกิจ การแข่งขัน แนวโน้มทางสังคม และการเมืองทางโลก

ความรับผิดชอบของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง คือ การกระจายและแบ่งปันการริเริ่มการเปลี่ยนแปลงจากระดับบนไปสู่ระดับล่าง รูปแบบการเปลี่ยนแปลง สามารถจำแนกออกเป็น ๓ ลักษณะ คือ การเปลี่ยนแปลงจากบนลงล่าง จากล่างขึ้นสู่เบื้องบน และแบบบูรณาการ

เป้าหมายขององค์กรเพื่อการเปลี่ยนแปลงที่วางแผนไว้ ได้แก่ เป้าประสงค์ขององค์กร วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ วัฒนธรรม บุคคล ภาระงาน โครงสร้างองค์กรและเทคโนโลยี

ขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงที่วางแผนไว้ สามารถแบ่งออกเป็น ๗ ขั้นตอน คือ การกำหนดปัญหา การเข้ามาของตัวแทนการเปลี่ยนแปลง การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหา การพัฒนาแผนเพื่อการเปลี่ยนแปลง การดำเนินการเปลี่ยนแปลง การทำให้มั่นคง และการประเมินผล

สำหรับกลยุทธ์ที่ใช้ในการเปลี่ยนแปลงที่วางแผนไว้ เป็นการใช้อำนาจหรืออิทธิพลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ได้แก่ การใช้อำนาจบังคับ การชักจูงด้วยเหตุผล และการแบ่งปันอำนาจ

การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การที่บุคคลไม่พึงพอใจ ไม่เห็นด้วย หรือไม่ยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามที่ต้องการ แหล่งที่มาของการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมี ๒ แหล่ง คือ การต่อต้านจากบุคคล และการต่อต้านจากองค์กร

วิธีการจัดการการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงมีหลายวิธี ได้แก่ การสื่อสารและการศึกษา การมีส่วนร่วมและการเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้อง การอำนวยความสะดวกและการสนับสนุน การเจรจาต่อรองและการให้รางวัล และการใช้อำนาจ

นวัตกรรมในองค์การเป็นการสร้างแนวความคิดใหม่และนำแนวคิดนั้นสู่การปฏิบัติ ซึ่งประกอบด้วยหลายขั้นตอน ได้แก่ การสร้างสรรค์แนวคิด การทดลองขั้นต้น การกำหนดความเป็นไปได้ และการประยุกต์ใช้ในขั้นตอนสุดท้าย โดยองค์การนวัตกรรมจะมีลักษณะเด่นหลายประการ คือ กลยุทธ์และวัฒนธรรม โครงสร้าง บุคลากร และการสนับสนุน การจัดการระดับสูงที่สนับสนุนให้เกิดนวัตกรรม

การจูงใจเพื่อการเปลี่ยนแปลง

การจูงใจเป็นสภาพที่บุคคลถูกกระตุ้น ทำให้เกิดแรงหรือพลังในการทำงานอย่างมีความรับผิดชอบ ผลการปฏิบัติงานสูงและมีคุณภาพ และสภาพเหล่านี้จะยังคงดำรงอยู่ในช่วงเวลาหนึ่งอาจจะลดลงได้ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงสามารถนำแนวคิดการจูงใจไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการเปลี่ยนแปลงเพื่อให้ประสบผลสำเร็จตามแผนการเปลี่ยนแปลงที่กำหนดไว้ได้

การกำหนดเป้าหมายการเปลี่ยนแปลงเป็นวิธีการหนึ่งที่สามารถจูงใจบุคคลได้ โดยเป้าหมายที่สามารถจูงใจมีลักษณะดังนี้ เป็นเป้าหมายที่บุคคลยอมรับ เป็นเป้าหมายที่ท้าทายแต่ความสามารถทำให้สำเร็จได้ และเป็นเป้าหมายที่มีความเฉพาะเจาะจงบอกปริมาณและสามารถวัดได้

การเสริมแรงเพื่อสร้างเงื่อนไขที่มีผลต่อการจูงใจให้บุคคลยอมรับการเปลี่ยนแปลง สามารถทำได้ ๔ ลักษณะ คือ การเสริมแรงทางบวก การเสริมแรงทางลบ การลงโทษ และการยับยั้ง

๒.๓ แนวคิดความเกี่ยวกับการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย

คำว่า “หาบเร่แผงลอย” ใช้เรียกการค้าข้างทางในกรุงเทพมหานคร ซึ่งมี ๒ ประเภทคือการค้าที่เคลื่อนที่ได้ ซึ่งเรียกว่า “หาบเร่” และการค้าที่อยู่กับที่ที่เรียกว่า “แผงลอย”

คำว่า “หาบเร่” แสดงถึงนัยของการค้าบนบกและสะท้อนถึงการค้าแบบดั้งเดิม ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมายว่า “หาบ” ไว้ว่า “เอาของห้อยปลายคานทั้งสองข้างแล้วแบกกลางคานพาไป”(ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๔๒) ส่วน “หาบเร่” ราชบัณฑิตยสถานอธิบายไว้ว่าคือ “ผู้ที่หาบของไปเร่ขาย” ซึ่งแม้ “หาบ” ยังปรากฏอยู่ในปัจจุบันแต่ก็มีเครื่องทุ่นแรงอื่น เช่น รถเข็น รถจักรยาน รวมไปถึงการใช้พาหนะ เช่น รถกะบะ ในการเร่ขายสินค้า ซึ่งทุ่นแรงกว่ามาก และทำให้บรรทุกสินค้าได้มากขึ้น

คำว่า “แผงลอย” กล่าวได้ว่าเป็นคำกลาง ไม่เจาะจงอธิบายเฉพาะการค้าข้างทาง พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒ ให้ความหมาย “แผงลอย”ไว้ว่า “ที่ที่จัดไว้ในถนนสาธารณะหรือที่สาธารณะ รวมถึงอาคาร แคร่ แท่น โต๊ะ แผง เสื่อ พื้นดิน เรือ หรือแพ สำหรับขายอาหาร น้ำแข็ง หรือสิ่งของอย่างอื่น” ซึ่งหมายรวมถึงการค้าในลักษณะ วางแผง หรือตั้งแผงในพื้นที่ต่าง ๆ เช่น ตลาด ในลักษณะนี้

การขาย “แบบกะดิน” จึงถือเป็นการค้าแฝงลอย การอยู่เป็นที่และการเคลื่อนที่ทำให้เงื่อนไขในการประกอบอาชีพแตกต่างกัน การขายอาหารในที่ที่เป็นหลักแหล่งแน่นอน ทำให้ทำเลการค้ามีความสำคัญ บริเวณที่มีประชากรหนาแน่น หรือมีการสัญจรไปมามากย่อมเป็นแหล่งทำการค้าที่สามารถทำรายได้ให้มากกว่า ส่วนการค้าเร่ร่อน รายได้ที่เข้ามาย่อมขึ้นอยู่กับความคล่องตัวในการออกหาลูกค้าและการกำหนดเส้นทางการค้า แต่การเคลื่อนที่มีข้อจำกัดในด้านปริมาณของสินค้าที่จะนำติดตัวไป และผู้ค้ายังต้องมีสุขภาพแข็งแรง จึงจะสามารถหาสินค้าในระยะไกลได้

การที่ผู้ค้า ๒ กลุ่มซึ่งมีรูปแบบการค้าที่ต่างกัน แต่ถูกเรียกรวมกันน่าจะมีที่มาจากการใช้คำว่า “หาบเร่แผงลอย” เป็นผู้แทนการค้าข้างทางและปฏิเสธความแตกต่างระหว่างการค้าทั้งสองประเภทนี้ ซึ่งหากพิจารณาจากเงื่อนไขด้านพื้นที่ในการประกอบอาชีพน่าจะมีความแตกต่างกันทั้งในด้านลักษณะของผู้ค้า มุมมองของผู้ค้าต่ออาชีพของตน รวมทั้งความสามารถในการสะสมทุนหรือความสำเร็จที่ต่างกันด้วย

ทางเท้า หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่จัดทำขึ้น เพื่อใช้ประชาชนใช้สัญจร โดยสะดวกและปลอดภัย จากการใช้รถยนต์ รถจักรยานยนต์ และอื่น ๆ ทั้งนี้วัตถุประสงค์หลักคือ การสัญจร แต่ต่อมาด้วยความเจริญ ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ การค้าขายตลอดจนวิถีชีวิต การดำรงชีวิตเปลี่ยนแปลงไป จึงมีกิจกรรมเกิดขึ้นบนทางเท้า เช่น ผู้ค้าหาบเร่แผงลอย เจ้าของอาคารตั้งวางสิ่งของหน้าอาคาร จอดรถหน้าอาคาร การตั้งวางต้นไม้ ตบแต่ง หรือแสดงอาณาเขต เป็นต้น ปัจจุบันจึงเป็นที่เข้าใจว่า ทางเท้าใช้ได้หลายกิจกรรมร่วมกัน แต่บางส่วนยังคงยึดหลักการ ต้องเป็นที่ที่พลเมืองใช้สอยร่วมกัน ต่อมามีการออกพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ.๒๕๓๕ ซึ่งมาตรา ๒๐ กำหนดให้มีการขายหรือจำหน่ายสินค้า บนถนนหรือในสถานสาธารณะในบริเวณที่เจ้าพนักงานท้องถิ่น หรือพนักงานเจ้าหน้าที่ประกาศผ่อนผันให้กระทำได้ ในระหว่างวัน เวลาที่กำหนด ด้วยความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร จึงเป็นที่มาของคำว่า “จุดผ่อนผัน”

จุดผ่อนผัน หมายถึง บริเวณที่สามารถทำการค้าได้ ตามกฎหมายที่กำหนด โดยมีประกาศของเจ้าพนักงานท้องถิ่น โดยความเห็นชอบจากเจ้าพนักงานจราจร ให้ค้าขายได้ในบริเวณ เวลาที่กำหนด และต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไข ที่กรุงเทพมหานครกำหนด แต่อย่างไรก็ตาม จะพบเห็นความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย กระจายอยู่จนเป็นที่ชินตาของบุคคลทั่วไป ซึ่งในหลายๆ แห่ง สร้างความเดือดร้อนเป็นอย่างมาก จึงจำเป็นที่จะต้องดำเนินการกับผู้ค้าเหล่านั้น ดังนี้

๑. การกำจัด
๒. การจัดระเบียบ
๓. การผ่อนปรน

การยกเลิกผู้ค้าจุดผ่อนผัน โดยคำพิพากษาศาลปกครองสูงสุด คดีหมายเลขดำที่ อ.

๔๑๒/๒๕๕๔ คดีหมายเลขแดงที่ ๑,๕๘๒/๒๕๕๓

สรุปความว่า อำนาจในประกาศให้บริเวณใดเป็นจุดผ่อนผัน หรือยกเลิกการเป็นจุดผ่อนผัน เป็นการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ การประกาศให้เป็นจุดผ่อนผันหรือการยกเลิกจุดผ่อนผัน จึงต้องคำนึงถึงความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และปัญหาการจราจร เป็นหลักในการพิจารณา อันเป็นเจตนารมณ์แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว

การจัดหาที่รองรับผู้ค้าที่ถูกยกเลิก ถือเป็นมาตรการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่กลุ่มผู้ค้าที่ถูกยกเลิกจุดผ่อนผัน เพื่อให้มีสถานที่ทำการค้าแห่งใหม่เท่านั้น ซึ่งเป็นดุลพินิจมิได้มีกฎหมายหรือระเบียบใดมีกำหนดให้ทางราชการจะต้องดำเนินการจัดหาสถานที่ให้แก่ผู้ค้าเพื่อทำการค้าไม่

การจัดการและการประกอบการ หาบเร่ แผงลอย

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. ๒๕๑๘ กำหนดให้กรุงเทพมหานครมีอำนาจตราข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เพื่อใช้เป็นข้อบังคับและควบคุมผู้เร่ขายและแผงลอยจำนวน ๒ ฉบับ คือ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมผู้เร่ขาย พ.ศ. ๒๕๑๙ และ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมแผงลอย พ.ศ. ๒๕๑๙ มีสาระสำคัญไม่แตกต่างกัน ซึ่งประกอบด้วยสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้

๑. มีความพยายามสร้างมาตรฐานทางด้านสุขลักษณะ สำหรับการค้าหาบเร่ แผงลอย กล่าวคือจะต้องรักษาสินค้าและของใช้ให้สะอาด รวมทั้งการขนขยะมูลฝอย และสิ่งปฏิกูลในบริเวณที่ได้รับอนุญาต โดยปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ ผู้ประกอบการค้าเอง จะต้องรักษาความสะอาด ห้ามประกอบกิจการเมื่อเป็นพาหนะของโรคติดต่อ ฯลฯ

๒. มีความพยายามที่จะทำให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย แก่ถนนสาธารณะ และที่สาธารณะซึ่งประชาชนทั่วไปใช้ร่วมกันในการเดินทางสัญจร ไปมา ผู้ประกอบการค้าจะต้องวางสิ่งของให้เป็นระเบียบ ไม่ยื่นล้ำกีดขวางทางเดิน หรือ ถนนสาธารณะ

๓. มีความพยายามที่จะจำกัดจำนวนผู้ค้าหาบเร่ และแผงลอย ไม่ให้มีมากเกินไป มีการจำกัดสถานที่ที่จะอนุญาตให้ทำการค้าได้ ซึ่งตามข้อบัญญัติแล้ว ผู้ค้าหาบเร่ และแผงลอยไม่มีสิทธิที่ใช้ถนนสาธารณะ หรือที่สาธารณะประกอบกิจการของตนได้เลย เว้นแต่จะได้รับอนุญาต

๔. มีความพยายามที่จะควบคุมการอนุญาต โดยให้มีใบอนุญาตจากผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครจะมีทะเบียนผู้เร่ขาย และแผงลอย ในเรื่องนี้เป็นสิ่งที่มักจะเลยไม่ได้ปฏิบัติตามกฎหมายกันเป็นส่วนใหญ่ ความจริงในข้อบัญญัติกรุงเทพมหานคร เรื่อง ควบคุมผู้เร่ขาย ๒๕๑๙ และ ข้อบัญญัติกรุงเทพมหานครเรื่อง ควบคุมหาบเร่ ๒๕๑๙ มีการเรียกเก็บค่าธรรมเนียมสำหรับใบอนุญาตเพียงฉบับละ ๑๐ บาทเท่านั้น

หลักเกณฑ์ แนวทาง และวิธีการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย

๑. หลักเกณฑ์เกี่ยวกับจุดผ่อนผันในการจำหน่ายสินค้าและอาหารในที่และทางสาธารณะ บริเวณที่อนุญาตให้ทำการค้า ต้องปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และให้ถือปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ดังนี้

๑.๑ บริเวณที่จะอนุญาตให้ทำการค้าได้ให้ติดตั้งป้ายกำหนดขอบเขตและเวลาที่อนุญาตให้ชัดเจน

๑.๒ ขนาดของแผงกว้างไม่เกิน ๑ เมตร ยาวไม่เกิน ๑.๕ เมตร สูงไม่เกิน ๑.๕ เมตร โดย

- ให้จำหน่ายสินค้าโดยตั้งวางบนแผง ห้ามวางแบไว้บนพื้น
- สำหรับผู้ประกอบการอาหาร ปิ้ง หุง ต้ม ตั้งวางโต๊ะบริการลูกค้าซึ่งในเวลากลางวัน

ไม่อนุญาตให้ตั้งวางโดยเด็ดขาด ส่วนเวลากลางคืนอนุญาตให้ตั้งวางได้โต๊ะ ๔ ตัว เก้าอี้ ๒๔ ตัว

๑.๓ กำหนดเครื่องหมายหรือการขีดสีเส้น บริเวณทางเท้าเป็นการแบ่งพื้นที่เฉลี่ยให้เกิดความเสมอภาคแก่ผู้ค้าแต่ละราย กำหนดพื้นที่กว้างไม่เกิน ๑ เมตร ยาวไม่เกิน ๑.๕ เมตร และให้เว้นที่บนทางเท้าเป็นช่องทางเดินช่องทางเข้า - ออก มีความกว้างไม่น้อยกว่า ๑ เมตร ให้ประชาชนสัญจรได้สะดวก

๑.๔ ให้หยุดประกอบการค้าในวันพุธหรือวันอื่น ๆ ที่ทางราชการกำหนดโดยผู้ค้าจะต้องมาทำความสะอาดบริเวณที่ค้าขายด้วยตนเอง

๑.๕ ต้องจัดทำทะเบียนผู้ค้า บัตรประจำตัวผู้ค้า

๑.๖ ผู้ประกอบการค้าต้องแต่งกายสุภาพและมีมารยาทในการขาย

๑.๗ ห้ามตั้งแผง ส่วนหนึ่งส่วนใดของแผง ร่มหรือผ้าใบบังแดด ถ้ามารับนิเทศการจราจรรวมตลอดถึงตัวผู้ค้าด้วย

๑.๘ ให้รักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อย บริเวณที่ทำการค้าในระหว่างทำการค้า และหลังจากเลิกทำการค้าแล้ว พร้อมทั้งต้องจัดหาภาชนะรองรับขยะไว้ด้วย

๑.๙ เมื่อเลิกประกอบการค้าแล้วต้องเก็บวัสดุอุปกรณ์ ซึ่งใช้ในการตั้งวางออกจากบริเวณที่อนุญาตให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้า ห้ามตั้งวางหรือลามาโซ่ทิ้งไว้ในบริเวณที่อนุญาตโดยเด็ดขาด

๑.๑๐ บริเวณคอกต้นไม้ ห้ามตั้งวางแผงค้า เตาของหนักทับต้นไม้โดยเด็ดขาดรวมถึงการตอกตะปู ผูกเชือก กางเต็นท์ หรือยึดสิ่งหนึ่งสิ่งใดกับต้นไม้

๑.๑๑ ห้ามใช้ต้นไม้หรือคอกต้นไม้เป็นที่พาด ติดตั้ง เกาะเกี่ยวสายไฟฟ้า หลอดไฟฟ้าปลั๊กไฟฟ้า โดยเด็ดขาด

๑.๑๒ ห้ามนำรถยนต์ รถจักรยานยนต์ ไปจอดบนทางเท้าเพื่อจำหน่ายแจกสินค้า ทุกประเภทโดยเด็ดขาด

๑.๑๓ การประกอบการค้าโดยใช้เครื่องขยายเสียง หรือการจำหน่ายสินค้าประเภททอด ย่าง หรือปิ้ง ซึ่งจะทำให้เกิดกลิ่นและควัน ควรจำกัดบริเวณหรือป้องกันมิให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ ผู้อื่น และห้ามใช้เครื่องกำเนิดไฟฟ้าที่ใช้เครื่องยนต์ที่มีเสียงดัง

๑.๑๔ ผู้ค้าประเภทประกอบปรุง หุง ต้ม ห้ามมิให้จำหน่ายเกินเวลา ๐๒.๐๐ น.

๑.๑๕ ผู้ค้าต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและกฎเกณฑ์ ตามพระราชบัญญัติการสาธารณสุข

พ.ศ. ๒๕๓๕

๑.๑๖ หลักเกณฑ์ข้อใดที่ไม่อาจปฏิบัติตามได้ เพราะมีข้อจำกัดให้สำนักงานเขตนำเสนอ คณะกรรมการจัดระเบียบ หาบเร่-แผงลอย เพื่อพิจารณา มาตรการบังคับ เจ้าหน้าที่เทศกิจซึ่งต้องรับผิดชอบ ในการตรวจตราเป็นประจำ ถ้าพบผู้ค้ารายใด ไม่ปฏิบัติตามข้อหนึ่งข้อใด

- ครั้งแรก ให้ตักเตือน
- ครั้งที่สอง ให้สั่งพักหยุดทำการ ๓ วัน
- ครั้งที่สาม ให้สั่งพักหยุดทำการ ๗ วัน
- ครั้งที่สี่ เป็นครั้งสุดท้ายให้สั่งยกเลิกการอนุญาต เมื่อสำนักงานเขตหรือสำนักงาน

เขตสาขา ลงโทษผู้ค้ารายหนึ่งรายใดให้แจ้งสำนักเทศกิจทราบ และให้สำนักเทศกิจตรวจสอบ ตลอดจน ดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรการบังคับที่กำหนดแล้วรายงานให้ ปลัดกรุงเทพมหานคร ผู้ว่าราชการ กรุงเทพมหานคร ทราบทุกครั้ง

๒. แนวทางและวิธีการ ในการจัดระเบียบการค้าประเภทหาบเร่-แผงลอย ในที่และทาง สาธารณะ จะต้องถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด พระราชบัญญัติการสาธารณสุข ประกอบ กับนโยบายของผู้บริหาร ดังนี้

๒.๑ บริเวณที่ไม่อนุญาตให้ทำการค้า คือ

ก. บริเวณกวดขันพิเศษ จุดห้ามจำหน่ายสินค้าโดยเด็ดขาด ได้แก่

๑. ป้ายรถประจำทางและศาลาพักคนโดยสาร ต้องเว้นระยะก่อนถึงป้ายหรือ ศาลาฯ อย่างน้อย ๑๐ เมตร และเลยป้ายหรือศาลาฯไปอย่างน้อย ๑๐ เมตร รวมทั้งบริเวณหลังป้ายหรือศาลาฯ แต่ในกรณีเขตใด เว้นระยะไว้ เกิน ๑๐ เมตร ตามที่เคยรายงานก็ให้คงระยะเดิมไว้

๒. สะพานลอยคนข้ามถนน ทางขึ้น - ลง และใต้สะพานลอยรวมทั้งช่วงทางจาก ทางขึ้น - ลง อย่างน้อย ๕ เมตร

๓. ใต้สะพานลอยรถข้าม

๔. ทางเท้าแคบ ซึ่งกว้างไม่ถึง ๒ เมตร

๕. สถานที่สำคัญหรือสถานที่ราชการ เช่น สนามหลวง ถนนราชดำเนิน อนุสาวรีย์ สมเด็จพระเจ้าตากสิน ทางเท้าบริเวณสถานที่ราชการ ฯลฯ

๖. บริเวณทางขึ้น - ลง ทางคนเดินข้าม (ทางม้าลาย)

๗. บริเวณการจราจร

๘. การค้าอาหารประเภทประกอบปรุง หุง ต้ม ในระยะน้อยกว่า ๑๐ เมตร จาก สถานที่จำหน่ายหรือเก็บเชื้อเพลิง (ปั้มน้ำมันและร้านจำหน่ายแก๊สหุงต้ม)

๙. บริเวณที่กำหนดข้อใดที่สำนักงานเขตดำเนินการไม่ได้ ให้นำเสนอ คณะกรรมการจัดระเบียบหาบเร่ - แผงลอย เพื่อพิจารณา

ข. บริเวณกวดขันทั่วไป คือบริเวณห้ามจำหน่ายสินค้า ได้แก่

๑. นอกจากบริเวณกวดขันพิเศษตามข้อ ก.

๒. นอกจากบริเวณที่อนุญาตให้ทำการค้า

๒.๒ บริเวณที่อนุญาตให้ทำการค้า คือ จุดผ่อนผันที่กรุงเทพมหานครกำหนดขึ้น

ด้วย ความเห็นชอบของเจ้าพนักงานจราจร โดยจะต้องถือปฏิบัติตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕ และพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. ๒๕๓๕ และเงื่อนไขมาบังคับ ปัญหาของหาบเร่ในกรุงเทพมหานคร หาบเร่-แผงลอยเป็นปัญหาที่เรื้อรังมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ก่อให้เกิดผลเสียต่าง ๆ มากมาย ทั้งในด้านประสิทธิภาพ และสุนทรียภาพต่อชุมชนเมือง ทั้งยังเป็นส่วนส่งเสริมค่านิยมที่ไม่ดีในด้านการ รักษาและเคารพสิทธิหน้าที่ในสังคม ในบางพื้นที่เกิดความขัดแย้งบานปลายเป็นความรุนแรง เป็นปัญหา ประการหนึ่งที่เป็นพื้นฐานจากเศรษฐกิจและสังคมและยังส่งผลซึ่งเป็นที่มาของปัญหาการรักษาความ สะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตกรุงเทพมหานครผู้ค้า หาบเร่-แผงลอยมีจำนวนรวมทั้งสิ้นประมาณ ๒๐,๑๗๐ คน และในจำนวนผู้ค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่จะสร้าง ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งสรุปปัญหาหาบเร่-แผงลอยได้ดังนี้

๑. ปัญหาการสัญจรไปมาของประชาชน และยวดยาน นับว่าเป็นปัญหาที่สำคัญที่สุด กล่าวคือ หาบเร่-แผงลอยกีดขวางทางเท้า และถนนสาธารณะ

๒. ปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพ และอนามัย เนื่องจากก่อให้เกิดความสกปรกแก่ทางเท้า และถนน สาธารณะ หากจะใช้พระราชบัญญัติการสาธารณสุขก็ทำได้ยาก เมื่อเกิดโรคติดต่อ ผู้ค้าหาบเร่และแผงลอย จะเป็นพาหะแพร่เชื้อโรคต่อไปได้อย่างรวดเร็ว

๓. ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เนื่องจากขอบวางของเกะกะกีดขวางทางเท้า และถนน สาธารณะ ขาดระเบียบวินัย ไม่ส่งเสริมความเจริญด้านวัฒนธรรมของประเทศ ส่วนใหญ่ในประเทศที่ พัฒนาแล้วจะไม่มีหาบเร่-แผงลอยเกะกะอยู่ในเมืองใหญ่ๆ

๔. ปัญหาด้านการแข่งขันด้านราคาอย่างไม่ยุติธรรม เมื่อเทียบกับผู้ทำการค้าในร้านค้าอย่าง ถูกต้องตามกฎหมาย เพราะว่าหาบเร่-แผงลอยใช้ทุนน้อย ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ น้อยกว่า จึงสามารถขายสินค้า ในราคาที่ต่ำกว่าร้านค้าโดยทั่วไปด้วย

๕. ปัญหาด้านการเอาอย่างกันในการปฏิบัติผิดกฎหมาย กล่าวคือ ร้านค้าต่าง ๆ ริมทางเท้าจะ พยายามวางสินค้าของตนถ้าเข้าไปสู่ทางเท้าเพื่อเสนอขายสินค้าและกีดกันผู้แข่งขันที่เป็นหาบเร่-แผงลอยและ

๖. ปัญหาด้านการทำให้สังคมทั่วไปมองเจ้าหน้าที่ไปในทางที่ไม่ดีเช่นการกวดขันผู้ค้าหาบเร่- แผงลอยจะถูกมองไปในแง่ร้ายแก่ผู้ที่มีฐานะยากจน หรือโหดร้ายทารุณ รังแกประชาชนผู้ทำมาหากินในทางที่ สุจริต จึงทำให้ต้องเกิดนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าว

๒.๔ การใช้ Best Practice กรณีคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

เนื่องจากรัฐบาล โดย ฯพ.ฯ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายให้กรุงเทพมหานคร ดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่ - แผงลอย บริเวณคลองถม เพื่อแก้ไขปัญหาการกีดขวางการจราจรและความ เป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง และกรุงเทพมหานคร ได้รับแจ้งจากเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้รับการประสานงานจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่าฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้สั่งการให้กรุงเทพมหานครแก้ไขปัญหาผู้ค้าตั้งวางไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เกะกะกีดขวางทางสัญจรไปมาของประชาชน บริเวณโดยรอบโรงพยาบาลกลาง

สำนักเทศกิจจึงได้จัดประชุมหน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องเพื่อดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าตามนโยบายของรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ ห้องประชุมกรุงธน ๑ สำนักเทศกิจ โดยมี รองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง) เป็นประธาน

กรุงเทพมหานคร โดยสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้มีการดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ย่านคลองถม ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. ประชุมหารือเรื่องการจัดระเบียบผู้ค้าคลองถม บริเวณรอบโรงพยาบาลกลาง เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ สำนักเทศกิจ ผลการประชุมสรุปได้ ดังนี้

๑.๑ ให้ยกเลิกผู้ค้าที่ทำการค้าบนผิวการจราจร ถนนมหาจักร ถนนเจ้าคำพร ถึงถนนหลวง เพื่อให้รถพยาบาลและผู้ป่วยสามารถเข้า-ออก สำนักการแพทย์ได้สะดวกรวดเร็ว สำหรับผู้ค้าที่ทำการค้าบนถนนโดยรอบโรงพยาบาลกลาง ได้แก่ ถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง ถนนเสือป่า ถนนพลับพลาไชย จะดำเนินการจัดระเบียบไม่ให้ทำการค้าบนผิวจราจรหรือตั้งวางอุปกรณ์การค้าบนผิวการจราจร ส่วนผู้ค้าบนทางเท้าจะจัดระเบียบให้ตั้งวางเป็นระเบียบเรียบร้อยเว้นช่องทางเดินประชาชนได้สะดวก โดยมอบหมายให้สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายและสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ๑ ดำเนินการกวาดขัน จัดระเบียบให้เป็นไปตามแนวทางดังกล่าว

๑.๒ ให้สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย เชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประชุมหารือเพื่อกำหนดวิธีการจัดระเบียบผู้ค้าพร้อมกัน ในวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗

๒. เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้จัดประชุมหารือแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าคลองถม บริเวณรอบโรงพยาบาลกลาง โดยมีรองผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ (นายโสภณ โพธิส) เป็นประธาน และมีผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วย พล.ต.ต.นิพนธ์ เจริญผล รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล ผู้แทนสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ๑ ผู้แทน กองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ผู้แทนโรงพยาบาลกลาง สมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (นายภาส ภาสสัทธา) และหัวหน้าส่วนราชการในสังกัดสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ในการนี้ หัวหน้าฝ่ายเทศกิจได้รายงานต่อ ที่ประชุมทราบถึงข้อเท็จจริง ข้อมูลจำนวนผู้ค้า สภาพการทำการค้าของผู้ค้าและสภาพพื้นที่ทางกายภาพของตลาดคลองถม รวมถึงตลอดทั้งปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าบริเวณโดยรอบโรงพยาบาลกลาง ซึ่งที่ผ่านมาฝ่ายเทศกิจได้ดำเนินการจัดระเบียบ กวาดขัน ดูแล จับกุม ผู้กระทำการฝ่าฝืนตั้งวางแผงค้าและทำการค้าล้ำผิวการจราจรมาโดยตลอด ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่าบริเวณถนนรอบโรงพยาบาลกลาง รวมทั้งบริเวณ ถนนรอบคลองถม ประกอบด้วย ถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง

ถนนเสือป่า ถนนพลับพลาไชย ถนนมหาจักร ถนนเจ้าคำพร ถนนยมราชสุขุม และถนนศรีธรรมมาธิราช ห้ามมีการตั้งวางขายสินค้าโดยเด็ดขาดในวันจันทร์ - เสาร์ และจะผ่อนผันให้ทำการค้าได้ในลักษณะถนนคนเดินในวันอาทิตย์ ตั้งแต่เวลา ๐๐.๐๐-๑๘.๐๐ น. โดยห้ามตั้งวางลำเลียงการจราจรอย่างเด็ดขาดและต้องเว้นช่องทางเดินบนทางเท้าไม่น้อยกว่า ๑ เมตร เพื่อให้ประชาชนสัญจรไป - มา ได้โดยสะดวก ส่วนบริเวณหน้าโรงพยาบาลกลาง คือ ถนนเสือป่าและถนนหลวงห้ามมิให้มีการตั้งวางสินค้าโดยเด็ดขาด ส่วนถนนมหาจักร ตั้งแต่แยกถนนหลวง ถึง หน้าสำนักงานการแพทย์ห้ามตั้งวางขายสินค้าเกะกะ กีดขวางทางเข้า - ออก โดยเด็ดขาด

๓. วันที่ ๒๘-๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๑๑.๓๐ น. เจ้าหน้าที่เทศกิจเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ สถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ๑ กวดขัน ผลักดันและจับกุมผู้ค้าตั้งวางสินค้าบนผิวจราจร บริเวณถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง ถนนเสือป่า โดยได้จับกุมผู้ค้าประเภทรถเข็นที่ฝ่าฝืนทำการค้าบนผิวการจราจรไปดำเนินคดีตามพระราชบัญญัติรักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

๔. วันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ รองปลัดกรุงเทพมหานคร (นายจักกพันธุ์ ผิวงาม) พร้อมด้วยผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (นายสมนึก คงจำปี) ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (นางสาวกรรณา รูปเทียนหอม) หัวหน้าฝ่ายเทศกิจ (นายศุภกฤต บุญจันทร์) และเจ้าหน้าที่เทศกิจได้ตรวจสอบพื้นที่บริเวณโดยรอบโรงพยาบาลกลาง เพื่อทราบสภาพปัญหา และอุปสรรค ในการดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าบริเวณดังกล่าว ปรากฏมีผู้ค้าหาบเร่ - แผงลอยจำนวนมากที่เป็นผู้ค้าจร มิได้ตั้งวางแผงค้าจุดใดจุดหนึ่งเป็นการแน่นอน โดยมากเป็นผู้ค้าปูผ้าเพื่อนำสินค้ามาวางขาย จึงได้ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้าได้รับทราบในเบื้องต้นว่าบริเวณดังกล่าวมิใช่จุดผ่อนผันที่ได้รับอนุญาตให้ทำการค้าได้ พร้อมทั้งได้กำชับเจ้าหน้าที่เทศกิจผู้รับผิดชอบ ต่อพื้นที่ดังกล่าว ให้กวดขัน ดูแล และประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้าทราบก่อน หากพบมีผู้กระทำความผิดฝ่าฝืน จักดำเนินการว่ากล่าวตักเตือนก่อนดำเนินการจับกุมเพื่อดำเนินคดีอันเป็นขั้นตอนการปฏิบัติหน้าที่ตาม พ.ร.บ.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง พ.ศ. ๒๕๓๕

๕. วันจันทร์ที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๗ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้จัดให้มีการประชุมผู้ค้าบริเวณโดยรอบโรงพยาบาลกลาง ณ ห้องประชุมสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยมีผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (นายสมนึก คงจำปี) เป็นประธาน พร้อมด้วยผู้แทนสถานีตำรวจนครบาลพลับพลาไชย ๑ ผู้แทนกองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ ผู้แทนโรงพยาบาลกลาง สมาชิกสภากรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย (นายภาส ภาสสัทธา) เพื่อแจ้งให้ผู้ค้าทราบถึงนโยบายและแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าโดยรอบโรงพยาบาลกลางของกรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนส่วนใหญ่ว่าในวันจันทร์ - เสาร์ ห้ามมีการตั้งวางขายสินค้าบนผิวการจราจรโดยเด็ดขาด และในวันอาทิตย์ช่วงตั้งแต่เวลา ๐๐.๐๐ - ๑๘.๐๐ น. จะผ่อนผันให้ขายในลักษณะเป็นถนนคนเดิน และในที่ประชุม มีผู้ค้าบางรายที่ไม่เห็นด้วยกับแนวทางการจัดระเบียบดังกล่าวได้ขอความอนุเคราะห์ให้สามารถตั้งวางแผงค้าและจำหน่ายสินค้าได้ดังเดิม ซึ่งที่ประชุมได้รับทราบและชี้แจงให้ผู้ค้าทุกรายที่เข้าร่วมประชุมได้รับทราบว่าบริเวณดังกล่าวมิใช่จุดผ่อนผันที่กรุงเทพมหานครอนุญาตให้ทำการค้าขาย พร้อมกับขอความร่วมมือให้ปฏิบัติตามแนวทางการจัดระเบียบดังกล่าว

๖. วันจันทร์ที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๕๗ ประธานที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายวัลลภ สุวรรณดี) และที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พล.ต.ต.วิชัย สังข์ประไพ) ได้เชิญผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมประชุมหารือเรื่องการจัดระเบียบผู้ค้าบริเวณคลองถม ตามนโยบายของรัฐบาล ณ ห้องนพรัตน์ ศาลาว่าการกรุงเทพมหานคร เสาชิงช้า เวลา ๐๙.๐๐ น. ผู้เข้าร่วมการประชุมประกอบด้วย

ที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (พล.ต.ต.วิชัย สังข์ประไพ) รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล (พล.ต.ต.อดุลย์ ณรงค์ศักดิ์) รองผู้บัญชาการตำรวจนครบาล (พล.ต.ต.นิพนธ์ เจริญผล) รองผู้อำนวยการสำนักเทคนิค (นายศุภพงษ์ ฤกษ์ณพันธ์) ผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ผู้ช่วยผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย และผู้เกี่ยวข้อง โดยมีประธานที่ปรึกษาของผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (นายวัลลภ-สุวรรณดี) เป็นประธาน ที่ประชุมได้รับทราบถึงข้อเท็จจริง สภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากผู้ค้าคลอง ผนรวมทั้งพิจารณากำหนดแนวทางการดำเนินการแก้ไขปัญหา

แนวทางการดำเนินการ

กรุงเทพมหานคร ร่วมกับกองบัญชาการตำรวจนครบาล กองบังคับการตำรวจจราจร กองกำลังฝ่ายความมั่นคงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประชุมหารือเพื่อดำเนินการจัดระเบียบให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลโดยเร่งด่วน โดยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้

๒.๑ ประชุมตัวแทนผู้ค้าคลองถม เพื่อชี้แจงนโยบายการจัดระเบียบคลองถม ชี้ให้ผู้ค้าได้เห็นถึงปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้น ก่อให้ผู้อื่นเดือดร้อนและขอความร่วมมือกันแก้ไขอย่างยั่งยืน โดยผู้ค้าขอขยายเวลาทำการค้า อีก ๖ เดือน - ๑ ปี และ ขอให้จัดหาสถานที่รองรับผู้ค้าทั้งหมด

๒.๒ กรุงเทพมหานคร รับฟังปัญหาและข้อเสนอของผู้ค้าที่ขอให้กรุงเทพมหานครช่วยเหลือ เยียวยา โดยขยายเวลาให้ ๒ เดือน ถึงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘ เป็นวันสุดท้ายที่ผู้ค้าขายได้

๒.๓ กรุงเทพมหานคร จัดหาสถานที่รองรับผู้ค้าคลองถม ไว้ ๑๑ แห่ง มีจำนวนแผงค้าว่างสามารถรองรับผู้ค้าได้ กว่า ๑๒,๔๐๐ ราย มีทั้งตลาดของกรุงเทพมหานคร และ ตลาดเอกชน ซึ่งบางแห่งตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากที่เดิม และราคา / ค่าใช้จ่ายต่ำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

การดำเนินการของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

วันที่ ๘ ธ.ค. ๕๗ ประชุมคณะผู้บริหารของกรุงเทพมหานครและหน่วยงานฝ่ายตำรวจ ทหารเพื่อพิจารณากำหนดแนวทางและวิธีการการดำเนินการแก้ปัญหาผู้ค้าคลองถม

วันที่ ๘ ธ.ค. ๕๗ - ม.ค. ๕๘ ประกาศประชาสัมพันธ์ให้ผู้ค้าคลองถมทราบนโยบายของรัฐบาล และกรุงเทพมหานครในการแก้ปัญหาผู้ค้าคลองถม ลดผลกระทบ ต่อประชาชน

วันที่ ๑๖ ธ.ค. ๕๗ จัดประชุมเพื่อชี้แจงทำความเข้าใจผู้ค้าจุดผ่อนผันและเจ้าของอาคารตึกแถวในบริเวณคลองถม จำนวนประมาณ ๓๔๗ ราย โดยเจ้าของอาคารส่วนใหญ่ต่างเห็นที่จะมีการจัดระเบียบ เพราะได้รับความเดือดร้อน อดทนมานาน

วันที่ ๒๓ ธ.ค. ๕๗ ประชุมตัวแทนผู้ค้าคลองถม เพื่อชี้แจงนโยบายการจัดระเบียบคลองถม ให้ผู้ค้าทำการค้าได้ถึงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘ เท่านั้น

วันที่ ๒๐ ม.ค. ๕๘ ประชุมตัวแทนตลาดเพื่อหาสถานที่รองรับผู้ค้าคลองถม

- วันที่ ๒๗ ม.ค. ๕๘ ประชุมตัวแทนผู้ค้าคลองถม เพื่อขอความร่วมมือในการจัดระเบียบตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ และเสนอสถานที่ หรือตลาดแห่งใหม่ รองรับผู้ค้าคลองถม ให้ผู้ค้าได้เลือกไปทำการค้า
- วันที่ ๑ มี.ค. ๕๘ วันสุดท้ายที่ผู้ค้าสามารถทำการค้าที่คลองถมได้
- วันที่ ๒ มี.ค. ๕๘ D - Day จัดระเบียบพื้นที่ Big Cleaning โดยระดมหน่วยงานต่าง ๆ ร่วมทำความสะอาด เก็บวัสดุสิ่งของเหลือ พัฒนา ปรับปรุง ปรับภูมิทัศน์ พื้นที่คลองถมให้มีสะอาดเรียบร้อย สวยงาม

ข้อมูลสถานที่รองรับผู้ค้าคลองถม

กรุงเทพมหานคร ได้จัดหาสถานที่รองรับให้ผู้ค้าคลองถมให้ไปทำการค้า ๑๑ แห่ง มีจำนวนแผงค้าว่างสามารถรองรับผู้ค้าได้ กว่า ๑๒,๔๐๐ ราย มีทั้ง ตลาดของกรุงเทพมหานคร และ ตลาดเอกชน ซึ่งบางแห่ง ตั้งอยู่ไม่ห่างไกลจากที่เดิม และ ราคา / ค่าใช้จ่ายต่ำ มีสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน

๑. ตลาดสนามหลวง ๒ เขตทวีวัฒนา	จำนวน ๓๒๔ แผง
สำนักงานการตลาดกรุงเทพมหานคร	
๒. ตลาดมิทไนท์ปิ่นเกล้า เขตบางพลัด	จำนวน ๒๐๐ แผง
๓. ตลาดน้ำมหานคร เขตลาดกระบัง	จำนวน ๑,๓๐๐ แผง
๔. ตลาดสายใต้ใหม่ เซ็นเตอร์ เขตตลิ่งชัน	จำนวน ๓,๐๐๐ แผง
๕. ตลาดงามวงศ์วาน นนทบุรี	จำนวน ๓,๐๐๐ แผง
๖. ศูนย์การค้าไอโห เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย	จำนวน ๓๐๐ แผง
๗. ศูนย์การค้าคลองถม คอร์เนอร์ ๒ เขตสัมพันธวงศ์	จำนวน ๑๒๐ แผง
๘. ตลาดท่าดินแดง เขตคลองสาน	จำนวน ๑,๐๐๐ แผง
๙. ตลาดสำเพ็ง ๒ ถนนกัลปพฤกษ์ เขตบางแค	จำนวน ๑,๐๐๐ แผง
๑๐. ตลาดหลังพาด้า ปิ่นเกล้า เขตบางพลัด	จำนวน ๒๐๐ แผง
๑๑. ตลาดนัดสายใต้เก่า เขตบางกอกน้อย	จำนวน ๒,๐๐๐ แผง
รวม	๑๒,๔๔๔ แผง

ข้อมูลผู้ค้าตลาดคลองถม

ผู้ค้าที่ทำค้าบริเวณตลาดคลองถมจะมีทั้งผู้ค้าที่ทำการค้าอยู่ภายในและรอบนอกตลาด โดยทำการค้าในถนนต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นผู้ค้าประเภทนอกจุดผ่อนผัน ดังนี้

ผู้ค้าในจุดผ่อนผัน ประกอบด้วย

๑. ถนนเจ้าคำรพ จุดเริ่มต้น หน้าอาคารเลขที่ ๓๙๓ จุดสิ้นสุด บริเวณทางเข้าอาคารแฟลตคลองถม จำนวน ๑๑ ราย
๒. ถนนมหาจักร จุดเริ่มต้น หน้าธนาคารกรุงไทย จุดสิ้นสุด บริเวณทางเข้าสำนักงานการแพทย์ จำนวน ๑๑ ราย

๓. ถนนวรจักร จุดเริ่มต้น หน้าเคเอฟซี (KFC) จุดสิ้นสุดหน้าอาคารเลขที่ ๖๖ ถนนเจริญกรุง
จำนวน ๑๒ ราย
๔. ตรอกเนาวรัตน์ จุดเริ่มต้น หน้าเซเว่นอีเลฟเว่น จุดสิ้นสุด ฝั่งตรงข้ามอาคาร
เลขที่ ๑๘๓ จำนวน ๗ ราย
๕. ถนนเจริญกรุง จุดเริ่มต้น หน้าอาคารเลขที่ ๓๑๑ จุดสิ้นสุดในซอยศรีธรรมมาธิราช
หน้าอาคารเลขที่ ๒๐ - ๒๒ จำนวน ๑๒ ราย
๖. ถนนเสือป่า จุดเริ่มต้น หน้าอาคารเลขที่ ๓๐๖/๑ จุดสิ้นสุดหน้าธนาคารออมสิน
จำนวน ๖ ราย
๗. ถนนเสือป่า จุดเริ่มต้น ปากซอยธนาคารกรุงเทพ จุดสิ้นสุด หน้าอาคารเลขที่ ๑๐๘
จำนวน ๘ ราย
- รวม ๗ จุด จำนวนผู้ค้า ๖๗ ราย

สรุปข้อมูลผู้ค้าทั้งหมด

ผู้ค้านอกจุดผ่อนผันโดยรอบคลองถม	จำนวนประมาณ ๓,๕๐๐ ราย
- ทำการค้าบนทางเท้า	จำนวนประมาณ ๑,๒๐๐ ราย
- ทำการค้าบนผิวการจราจร	จำนวนประมาณ ๒,๓๐๐ ราย
ผู้ค้าจุดผ่อนผัน	
มี ๗ จุด ผู้ค้าจำนวน ๖๗ ราย	

บทที่ ๓

แนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย

ในระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา นโยบายเกี่ยวกับผู้ค้าส่วนใหญ่จะยึดโยงกับภาวะทางเศรษฐกิจที่มักอ้างว่าผู้ค้าเดือดร้อน และเป็นผู้หาเช้ากินค่ำ ถ้าทางราชการมีนโยบายที่เด็ดขาด ยึดกฎหมายเป็นหลัก ก็จะทำให้เกิดปัญหาทางสังคมตามมา ส่วนใหญ่จึงคงนโยบายการจัดระเบียบและผ่อนปรน ทำให้ผู้ค้าขายตัวมากขึ้น และมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในปัจจุบันหลาย ๆ จุด เกิดปัญหาความเดือดร้อนต่อประชาชน เช่น การเกะกะกีดขวาง ความสกปรก ไม่เรียบร้อย สำคัญยิ่งหลายจุดก่อให้เกิดปัญหาการจราจร จึงต้องใช้นโยบายยกเลิกจุดที่ทำการค้า หรือยกเลิกจุดผ่อนผัน หรือการกำจัดให้พ้นไป

แต่อย่างไรก็ตาม ปัญหาผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ยังคงมีอยู่ตลอดไป ตามเท่าที่ความเคร่งครัดตามนโยบาย และกฎหมายที่ยังผูกติดอยู่กับความจำเป็นด้านเศรษฐกิจ ความจำเป็นทางสังคมเพื่อความอยู่รอดของผู้ค้าแล้ว การกำจัดอย่างเด็ดขาดหรือการห้ามขายสินค้าบนทางเท้าสาธารณะโดยเด็ดขาด อย่างเคร่งครัดคงจะไต่ยาก ดังนั้น นโยบายของ คสช. และกรุงเทพมหานคร จึงจำเป็นต้องดำเนินการมาตรการจากเบาไปหาหนัก กล่าวคือ เริ่มตั้งแต่การตรวจสอบจุดที่สร้างปัญหาการจราจรก่อน แล้วจึงเพิ่มมาตรการความเข้มข้นในจุดผ่อนผัน ต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ฯ โดยเคร่งครัด ควบคุมไม่ให้มีการกระจายตัวมากขึ้นอีกของผู้ค้าเร่งสร้าง ความเข้าใจกับประชาชน โดยนโยบาย คสช. กำหนด ดังนี้

๑. พื้นที่และถนนสายสำคัญ ให้เข้มงวดกวดขันอย่าให้ฝ่าฝืน
๒. ขอให้พิจารณาถนนตัวอย่าง เพื่อจัดระเบียบผู้ค้าฯ เช่น ถนนสุขุมวิท ถนนสีลม เป็นต้น
๓. การผลักดันผู้ค้าฯ ออกจากถนนสายหลัก ขอให้พิจารณาพื้นที่ภายในซอยให้ทดแทน แต่ต้องไม่กระทบกับการสัญจร และผู้ที่พักอาศัยภายในซอยด้วย
๔. ขอให้พิจารณาจัดระเบียบด้วยความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย
๕. ขอให้เข้มงวดกวดขันด้านความสะอาด สุขอนามัย และสภาพแวดล้อม
๖. ขอให้พิจารณาจัดโซนการจำหน่ายสินค้า
๗. ขอให้พิจารณากวดขันการอนุญาตให้มีการตั้งวางสินค้าต้องห้าม และละเมิดลิขสิทธิ์
๘. ควบคุมเจ้าของอาคาร ไม่ให้มีการเรียกเก็บค่าเช่าและผลประโยชน์จากการตั้งวางหาบเร่-แผงลอย บริเวณด้านหน้าอาคาร
๙. ควบคุมและจัดระเบียบการตั้งวางกระถางต้นไม้ กีดขวาง จักรวรรพ์พื้นที่บริเวณหน้าอาคาร บ้านเรือน ที่เป็นพื้นที่สาธารณะ
๑๐. จัดเจ้าหน้าที่บันทึกภาพผู้ค้าที่ฝ่าฝืนข้อปฏิบัติในการตั้งวางจำหน่ายสินค้าในพื้นที่ผ่อนผัน เพื่อพิจารณาการอนุญาตหรือยกเลิกให้มีการทำการค้า

๓.๑ สภาพปัญหาหาบเร่-แผงลอยของตลาดคลองถม เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย

การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนแรก เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ และผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย โดยผลของการสัมภาษณ์มีรายละเอียดดังนี้

เดิมคลองถมนั้นเรียกกันว่า “คลองสำเพ็ง” โดยมีปลายคลองด้านหนึ่งติดกับแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนปลายอีกด้านออกสู่คลองมหานาค ต่อมาเมื่อมีการตัดถนนเพิ่มขึ้นและทาง การได้ลดจำนวนคลองลงใน ช่วงก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. ๒๔๗๕ ก็ได้มีการสร้างถนนขึ้นบริเวณคลองนี้ คลองสำเพ็ง เป็นคลองหนึ่งที่ถูกถมและสร้างเป็นถนน ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ละแวกนั้นมาแต่เดิมจึงเรียกคลองสำเพ็งว่า “คลองถม” จนถึงทุกวันนี้

คลองถมในปัจจุบันได้กลายเป็นแหล่งขายของมือสองและของเก่าขนาดใหญ่ อุปกรณ์ รถยนต์ ประดับยนต์ รวมทั้งของกระจุกกระจิกอีกมากมาย แม้คลองถมจะเปิดขายของกันทุกวันอยู่แล้ว แต่ในช่วงคืนวันเสาร์-วันอาทิตย์ของที่นี่จะเปลี่ยนไป เพราะจะเปิดขายกันอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ช่วงหัวค่ำ หลัง ๑๗.๐๐ น. เป็นต้นไปจนถึงช่วงค่ำของวันอาทิตย์ หรือที่เรียกกันว่า “ตลาดไฟฉาย” สำหรับบางคนที่ไม่ชอบเดิน ถือไฟฉายหาของหรือไม่สนุกกับการต้องเบียดเสียดผู้คนยามค่ำคืน ก็ขอแนะนำให้เปลี่ยนจากการเดินค่ำคืนวัน เสาร์มาเป็นช่วงเช้าวันอาทิตย์

จากผลการศึกษาพบว่า สภาพทางกายภาพ สังคม และความเจริญดังกล่าวข้างต้น ได้นำมาซึ่ง ปัญหานานาประการเช่นเดียวกับที่เมืองใหญ่ ๆ นานาประเทศประสบอยู่ นั่นคือความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม ปัญหาด้านการจราจร ผู้ค้าปิดถนนค้าขายทำให้การจราจรติดขัด ผู้ค้ารูก้าเข้าไป บริเวณทางเท้าและถนนโดยรอบโรงพยาบาลกลางและสำนักงานแพทย์ ซึ่งเป็นสถานที่ราชการสำคัญของ กรุงเทพมหานคร เป็นเหตุให้เกิดขวางการเข้า – ออกของแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ ผู้ป่วยและประชาชนที่มา รับการตรวจรักษา ปัญหาด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน เจ้าของอาคารใกล้เคียงใช้ชีวิต ไม่เป็นปกติสุข ถูกผู้ค้าตั้งวาง กองสินค้าปิดบังหน้าร้าน ไม่สามารถเข้า – ออกอาคารได้อย่างสะดวก การ ประกอบกิจการค้าไม่เป็นไปตามควรที่จะเป็น รวมทั้งเป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานดับเพลิง และเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขในกรณีเกิดอัคคีภัยหรือภัยพิบัติอื่น ปัญหาการเกิดอาชญากรรม การลักทรัพย์ การจำหน่ายสินค้าผิดกฎหมาย ปัญหาด้านสุขอนามัย เนื่องจากผู้ค้าไม่ดูแลรักษาความสะอาดพื้นที่ค้าขาย สร้างความสกปรก รกรุงรัง ทั้งขยะมูลฝอย สิ่งของเหลือใช้จำนวนมาก และปัญหาด้านการการบังคับใช้ กฎหมาย กับที่ผู้ค้านำสิ่งของไปตั้งวางจำหน่ายสินค้าบนพื้นผิวจราจรและทางเท้าโดยไม่ได้รับอนุญาต ซึ่งถือว่าเป็นการกระทำผิดกฎหมาย

นอกจากนี้ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายยังได้รับการร้องเรียนจากประชาชนผู้เดือดร้อน ผ่านทางสื่อมวลชนบ่อยครั้งถึงปัญหาอาชญากรรม ทั้งฉกชิง วิ่งราว ปล้นทรัพย์ที่มีอยู่อย่างต่อเนื่อง อันเป็นส่วน หนึ่งก็มาจากที่พื้นที่บริเวณนี้เป็นศูนย์กลางของคนหลากหลายประเภท ซึ่งสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย หน่วยงานเดียวก็ไม่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดได้

สำหรับการศึกษาในครั้งนี้ ผู้ศึกษามุ่งเน้นพิจารณาที่ปัญหาในเรื่องหาบเร่ แผงลอยเป็นสำคัญ โดยพบว่าปัญหาเกี่ยวกับหาบเร่แผงลอยในพื้นที่คลองถมเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานาน และนับวันที่จะเพิ่ม ความรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ เนื่องจากจำนวนผู้ค้าหาบเร่แผงลอยเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ประมาณ ๓,๐๐๐ กว่าราย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในวันหยุดเสาร์ - อาทิตย์ จะมีผู้ค้าประเภทหาบเร่ - แผงลอย ทำการตั้งวางขายหรือ จำหน่ายสินค้าบนพื้นผิวการจราจรและทางเท้าที่สาธารณะเป็นจำนวนมาก ลักษณะการตั้งวางสินค้าของผู้ค้า มี ทั้งการตั้งวางสินค้าบนแผงค้าและวางแบบปูกับพื้นเรียงชิดติดกันอย่างแออัดหนาแน่น ในวันเสาร์และวันอาทิตย์ ผู้ค้าจะรวมตัวกันปิดถนนรอบในตลาดตั้งวางสินค้าทำการค้าขายกันอย่างไร้ระเบียบ ปิดการจราจรโดยไม่ได้รับ อนุญาต ไม่เคารพกฎหมายบ้านเมือง จนเป็นที่กล่าวขานกันว่าเป็นแหล่งที่มีกลุ่มผู้มีอิทธิพล มาเฟีย หรือผู้มี ผลประโยชน์เกี่ยวข้องหนุนหลัง ซึ่งปัญหาการค้าหาบเร่แผงลอยดังกล่าวได้สร้างปัญหาและภาระให้แก่ กรุงเทพมหานครใน ๔ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

๑. ปัญหาการกีดขวางทางสัญจรไปมาของผู้คนที่ใช้ทางเท้าโดยทั่วไป
๒. ปัญหาการขาดความเป็นระเบียบเรียบร้อย ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการขาดวัฒนธรรมอันดีงาม
๓. ปัญหาการก่อให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่คนทั่วไป
๔. ปัญหาการก่อให้เกิดความสกปรกแก่ที่สาธารณะ ไม่ถูกสุขลักษณะ และเป็นแหล่งแพร่เชื้อ

โรคและกลิ่นไม่พึงประสงค์

จากปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนี้ ผู้ศึกษาพบว่าทางสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายในฐานะ ผู้รับผิดชอบพื้นที่ก็ไม่ได้ใส่ใจและได้ตระหนักดีถึงผลเสียที่ตามมา ทั้งในเรื่องการละเมิดกฎหมายของ ผู้กระทำผิด เรื่องปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนจากถูกลิดรอนสิทธิในการใช้พื้นที่สาธารณะ เรื่องของ การจราจร ผู้ค้าปิดถนนค้าขายทำให้การจราจรติดขัด ผู้ค้ารुकล้ำเข้าไปบริเวณทางเท้าและถนนโดยรอบ โรงพยาบาลกลางและสำนักงานการแพทย์ ซึ่งเป็นสถานที่ราชการสำคัญของกรุงเทพมหานคร เป็นเหตุให้เกิดขวาง การเข้า - ออกของแพทย์ พยาบาล เจ้าหน้าที่ ผู้ป่วยและประชาชนที่มารับการตรวจรักษา ปัญหาด้านความ ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายร่วมกับสำนักเทศกิจได้กำหนด แผนการแก้ไขปัญหาหาบเร่แผงลอย โดยมีมาตรการผลักดันผู้ค้าออกนอกพื้นที่คลองถม

นโยบายการบริหารจัดการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อย แห่งชาติ (คสช.)

ปัจจุบันผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (หม่อมราชวงศ์ สุขุมพันธุ์ บริพัตร) มีนโยบายให้ กรุงเทพมหานคร เป็นมหานครแห่งความปลอดภัย และมหานครแห่งโอกาส อีกทั้งคณะรักษาความสงบ แห่งชาติ (คสช.) และรัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายอย่างชัดเจนในการแก้ปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดให้ กรุงเทพมหานคร คืนความสุขให้กับประชาชน ในการจัดระเบียบทางเท้า ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย และลดผลกระทบให้กับผู้ค้าหาบเร่ แผงลอย ภายใต้หลักการในการสร้างความเข้าใจทั้งผู้ค้าและประชาชน ใน การใช้ทางเท้าสาธารณะร่วมกันให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่ก่อให้เกิดปัญหาด้านการจราจร โดยใช้หลักนิติธรรม และหลักเมตตา รวมทั้งหลักรัฐศาสตร์ในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งในปัจจุบันได้มีการจัดระเบียบผู้ค้า โดย การยกเลิกจุดผ่อนผันที่ให้ผู้ค้าทำการค้าได้ จำนวนถึง ๒๘ จุดใน ๑๖ สำนักงานเขต และยังมีการปฏิบัติการ โดยต่อเนื่อง ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะทำได้ดีมากขึ้นเรื่อย ๆ

การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนที่สอง เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ และผู้อำนวยการเขตป้อมปราบปรามศัตรูพ่าย และศึกษาจากข้อมูลและเอกสารต่าง ๆ พบว่า นโยบายหาบเร่แผงลอยไม่มีความแน่นอน เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของผู้บริหาร บางที่ผู้บริหารชุดเดียวกันก็ยังมีเปลี่ยนแปลงนโยบายอยู่บ่อยครั้ง ถือได้ว่ากรุงเทพมหานครมีนโยบายที่ไม่แน่นอนเกี่ยวกับหาบเร่แผงลอย มีทั้งการปล่อยให้ทำการค้าหาบเร่แผงลอยโดยเสรี และการใช้มาตรการเข้มงวดกวดขัน แต่การแก้ปัญหาหาบเร่แผงลอยก็ไม่เคยประสบความสำเร็จเลย

กรุงเทพมหานครได้รับนโยบายจาก คสช. เกี่ยวกับการจัดระเบียบทางเท้าและพื้นที่สาธารณะอื่น ๆ ขอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดระเบียบทางเท้าและพื้นที่สาธารณะให้มีความเป็นระเบียบเรียบร้อยโดยเฉพาะในเขตเมือง เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจ เกิดการหมุนเวียน โดยใช้หลักรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ควบคู่กัน

การจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยแก้ไขปัญหาจราจรและคืนทางเท้าให้คนกรุง นั้น เป็นอีกหนึ่งโครงการเร่งด่วนที่กรุงเทพมหานครได้ประสานความร่วมมือกับกองบัญชาการตำรวจนครบาล (บชน.) จัดระเบียบผู้ค้าและแก้ไขปัญหาการจราจร และห้ามไม่ให้เกิดการตั้งวางสินค้าในจุดที่กำหนด ซึ่งขณะนี้ดำเนินการแล้วบริเวณ ๘ จุดหลัก ได้แก่ บริเวณริมคลองคูเมืองเดิม และโดยรอบศาลฎีกา ถนนอัษฎางค์ ถนนราชินี และถนนราชดำเนิน บริเวณถนนราชดำเนินกลาง ถนนสุขุมวิททั้งสองฝั่ง ถนนพระราม ๑ (หน้าสยามสแควร์) ถนนราชดำริ (หน้าเซ็นทรัลเวิลด์) หน้ามหาวิทยาลัยรามคำแหง บริเวณแยกอุดมสุข ถนนสุขุมวิท และบริเวณหน้าตลาดจตุจักร ๒ ถนนสีหบุรานุกิจ ซึ่งหากมีผู้ค้าฝ่าฝืน กทม. จะใช้มาตรการจับ-ปรับในอัตราสูงสุด รวมถึงยึดแผงค้าและห้ามทำการค้าอีกโดยเด็ดขาด นอกจากนั้น กทม. และ บชน. เตรียมยกเลิกจุดผ่อนผันอีกหลายจุดในกรุงเทพฯ เนื่องจากกีดขวางทางสัญจรของประชาชน เช่น อยู่ในเส้นทางที่กระทบต่อการจราจรในถนนสายสำคัญ ตั้งอยู่บนทางเท้าที่แคบกว่า ๒ เมตร ตั้งอยู่ใกล้โบราณสถาน เขตพระราชฐาน โรงพยาบาล รวมถึงกีดขวางทางขึ้น-ลงท่าเรือ ท่ารถ เป็นต้น

การจัดระเบียบทางเท้า (คลองถม)

ปัญหาต่างๆ ที่เกิดจากการค้าขายของผู้ค้าคลองถม อาทิ ด้านความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ด้านความมั่นคง ด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย ด้านการจราจร ซึ่งเป็นปัญหาสะสมมายาวนาน ได้ให้เจ้าหน้าที่เทศกิจ ทหาร ตำรวจ ร่วมกันสำรวจข้อมูลผู้ค้าคลองถม ปรากฏว่ามีผู้ค้า จำนวน ๓,๐๐๐ กว่าราย ซึ่งปัญหาผู้ค้าคลองถมเป็นปัญหาที่กระทบต่อประชาชนมาติดต่อกันยาวนานหลายปี ขณะนี้รัฐบาลได้ให้กรุงเทพมหานครแก้ไขจัดระเบียบ ซึ่งกรุงเทพมหานครได้จัดระเบียบผู้ค้าในพื้นที่ต่างๆ ไปแล้วกว่า ๒๐ จุด ในส่วนผู้ค้าคลองถมได้มีการประชุมหารือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายทหาร ตำรวจ ฝ่ายความมั่นคง และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้วหลายครั้ง สรุปจะต้องยกเลิกผู้ค้าคลองถม ภายในวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๗ ซึ่งกรุงเทพมหานคร จะต้องจัดหาที่รองรับผู้ค้าทั้งหมด จึงได้เชิญผู้แทนตลาด หรือ ผู้ที่มีพื้นที่กว้างรองรับผู้ค้ากลุ่มดังกล่าวเข้าไปทำการค้า โดยหากสถานที่นั้นรองรับผู้ค้าได้ทั้งหมดกว่า ๓,๐๐๐ ราย จะเป็นการดี เนื่องจากผู้ค้าต้องการย้ายไปทำการค้าในบริเวณสถานที่เดียวกันทั้งหมด ทั้งนี้ ต้องขอความร่วมมือผู้แทนตลาดให้ความช่วยเหลือเรื่องราคาค่าเช่าแผงค้า หรือสถานที่ ในราคาไม่แพง และเป็นธรรม รวมทั้งจัดสิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่นๆ เช่น ห้องน้ำ ที่จอดรถ

ไฟฟ้า ฯลฯ ด้วย และผู้แทนฝ่ายตำรวจได้เสนอว่า ตลาดหรือจุดที่ย้ายผู้ค้าไปแห่งใหม่ ขอให้เป็นจุดที่ไม่กระทบ การจราจร ต่อจากนั้นผู้แทนตลาดแต่ละแห่งได้นำเสนอข้อมูลของตลาดที่สามารถรองรับผู้ค้าได้ รวมทั้ง แนว ทางการให้ความช่วยเหลือด้านราคาเช่าที่ไม่แพง ที่ประชุมรับทราบข้อมูลและขอให้ผู้แทนตลาดจัดทำข้อมูลโดย ละเอียด ซึ่งมีรายการ ดังนี้

๑. ชื่อ
๒. ที่ตั้ง
๓. จำนวนแผงค้าที่รองรับได้
๔. ขนาดแผงค้า ราคา/แผง
๕. สิ่งอำนวยความสะดวก
๖. ประชาชนสัญจรในตลาด/วัน
๗. ติดต่อจองพื้นที่ได้ที่

ขั้นตอนการดำเนินการ

สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้มีการดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่แผงลอย ย่าน คลองถม ตามขั้นตอน ดังนี้

๑. กรุงเทพมหานครได้รับแจ้งจากเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ซึ่งได้รับการ ประสานงานจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยว่า ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ได้สั่งการให้กรุงเทพมหานคร แก้ไขปัญหาผู้ตั้งวางไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย เกะกะ กีดขวางทางสัญจรไปมาของประชาชนบริเวณโดยรอบ โรงพยาบาลกลาง และสำนักเทศกิจได้จัดประชุมหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าตาม นโยบายของรัฐบาล เมื่อวันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ ห้องประชุมกรุงธน ๑ สำนักเทศกิจ โดยมีรองผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร(พล.ต.อ.อัศวิน ขวัญเมือง) เป็นประธาน และสั่งการให้สำนักงานเขต ป้อมปราบศัตรูพ่ายเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดวิธีการจัดระเบียบผู้ค้าพร้อมกัน

๒. เมื่อวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๕๗ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ได้เชิญผู้แทน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย สำนักเทศกิจ กองบัญชาการตำรวจนครบาลบาล สถานีตำรวจพลับ พลาไชย ๑ กองพันทหารราบที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๑ มหาดเล็กรักษาพระองค์ โรงพยาบาลกลาง สมาชิกสภา กรุงเทพมหานครที่รับผิดชอบพื้นที่เขตป้อมปราบศัตรูพ่าย หัวหน้าส่วนราชการในสำนักงานเขตป้อมปราบศัตรู พ่าย ประชุมหารือแนวทางการจัดระเบียบผู้ค้าโดยรอบโรงพยาบาลกลาง โดยมีนายโสภณ โพธิสพ (รอง ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ รักษาการแทนผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ) เป็นประธาน โดยที่ประชุมพิจารณา เห็นว่าบริเวณโดยรอบโรงพยาบาลกลางเป็นปัญหาที่เรื้อรังมานานและกรุงเทพมหานครได้เข้าดำเนินการยกเลิก ผู้ค้ามาแล้วหลายครั้งแต่ไม่เคยสำเร็จ แต่เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนตามนโยบาย ของกรุงเทพมหานครและรัฐบาล จึงให้สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ประสานฝ่ายตำรวจ ทหาร และ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องบูรณาการร่วมกัน ดังนี้

ระยะที่ ๑ ระยะเร่งด่วน

๑.๑ ให้ดำเนินการกวดขัน จับกุมผู้ฝ่าฝืนตั้งลำผิวการจราจร ป้ายรถโดยสารประจำ ทาง หรือผู้ค้าที่ตั้งวางกีดขวางทางสัญจรของประชาชนในถนนสายหลักรอบโรงพยาบาลกลาง คือ ถนนหลวง ถนนวรจักร ถนนเจริญกรุง ถนนเสือป่า

๑.๒ ให้กวดขันจัดระเบียบผู้ค้าที่ทำการค้าบนทางเท้ารอบโรงพยาบาลกลางให้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ เงื่อนไขที่กรุงเทพมหานครกำหนด โดยให้เว้นทางเท้าให้ประชาชนสัญจรได้สะดวก

๑.๓ จัดระเบียบผู้ค้าไม่ให้ตั้งวางบนผิวจราจร ถนนมหาจักร ช่วงเวลาตั้งแต่ ถนนหลวง ถึงถนนเจ้าคำพร ระยะทางประมาณ ๑๕๐ เมตร เพื่อให้ประชาชน บุคลากรของโรงพยาบาลและรถพยาบาล รถยนต์ของประชาชนสามารถเข้า-ออก สำนักรแพทย์และโรงพยาบาลกลางได้สะดวกขึ้น โดยให้สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่ายเชิญผู้ค้ามาประชุมเพื่อรับทราบนโยบายและขอความร่วมมือในการจัดระเบียบโดยด่วน

ระยะที่ ๒ เป็นการแก้ไขปัญหาในระยะยาว จัดทำแผนการจัดระเบียบผู้ค้ารอบโรงพยาบาลกลาง และตั้งคณะทำงานแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบ

๓.๓ ปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลสำเร็จในการนำนโยบายการแก้ไขปัญหาหาบเร่-แผงลอยในบริเวณ

ตลาดคลองถม ประสบผลสำเร็จ

การนำเสนอผลการศึกษาในส่วนที่สาม เป็นการศึกษาข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องรวมถึงการสัมภาษณ์ผู้อำนวยการสำนักเทศกิจ และผู้อำนวยการเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย ซึ่งได้ดำเนินการจัดให้ผู้ค้าตั้งวางสิ่งของเพื่อจำหน่ายในสถานที่ที่กำหนดไว้ ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย มิให้มีการตั้งวางรुकล้ำ ออกมานอกเขตที่กำหนดและจำหน่ายอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อยมากยิ่งขึ้น ประสบผลสำเร็จมีปัจจัยต่าง ๆ ที่สนับสนุนประกอบด้วย

๑. ความชัดเจนทางกฎหมาย/นโยบาย
๒. ผู้นำ
๓. แนวทางการปฏิบัติ
๔. วิธีการปฏิบัติ
๕. ผู้ปฏิบัติ
๖. ผู้ค้า
๗. เจ้าของอาคารริมทางเท้า
๘. ความยั่งยืนของนโยบาย
๙. จุดจัดระเบียบ , จุดผ่อนผัน

๓.๔ การดำเนินการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย ตามนโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.)

กรุงเทพมหานครได้ดำเนินการตาม นโยบายคณะรักษาความสงบแห่งชาติ(คสช.) นี้

๑. จัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ให้เป็นระเบียบ ประชาชนสัญจรได้สะดวก ลดผลกระทบทั้งผู้ค้าและประชาชน ภายใต้หลักแห่งความเสมอภาค ยุติธรรม

๒. กำจัดหรือยกเลิก ผู้ค้า ในจุดที่มีผลกระทบต่อการจราจร การยึดพื้นที่สาธารณะ อย่างถาวร หรือใช้วิธีการจราจรในการทำการค้า จนเกิดผลกระทบในวงกว้าง หรือมีการร้องเรียนจากประชาชนจำนวนมาก และเกิดผลกระทบในวงกว้าง

๓. ผู้ที่ได้รับผลกระทบต่อนโยบายนี้ หน่วยงาน ส่วนราชการหรือ เจ้าหน้าที่ต้องหาทาง เยียวยา หรือลดผลกระทบที่จะได้รับ เช่น การจัดหาที่ทำการค้าใหม่ให้ หรือ จัดหาจุดที่เหมาะสม หรือจัดงาน ต่าง ๆ เช่น ถนนคนเดิน ตลาดนัดต่าง ๆ รองรับด้วย

๔. จัดจัดระเบียบ จุดผ่อนปรน หรือ จุดประชาวิวัฒน์ ต่าง ๆ เมื่อครบกำหนดเวลาที่ กฎหมายกำหนดต้องยกเลิกทันที

๕. เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบโดยตรง หากไม่สามารถดำเนินการตามที่กฎหมายกำหนดได้ ให้มี การร้องขอตามขั้นตอน ตามคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ ๔/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๘ เพื่อให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายทหารเข้าร่วมดำเนินการ

หนึ่งในนโยบายที่ประกาศไว้คือการปราบปรามผู้มีอิทธิพลหรือมาเฟียต่าง ๆ จึงเป็นจุดเริ่มต้น ในการจัดระเบียบบ้านเมืองโดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีกลุ่มหาผลประโยชน์บนทางเท้าและย่านการค้าใหญ่ ๆ โดยได้ เริ่มดำเนินการและสำเร็จไปแล้วกว่า ๒๐ จุด โดย “คลองถม” ถือเป็นเป้าหมายหลักแห่งหนึ่งและจากการหารือ ระหว่างกรุงเทพมหานครโดย นายวัลลภ สุวรรณดี ประธานที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร (กทม.) พล.ต.ต.วิชัย สังข์ประไพ ที่ปรึกษาผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร และระดับนโยบายของกองบัญชาการตำรวจ นครบาล (บช.น.) พร้อมด้วยผู้แทนกระทรวงกลาโหมร่วมประชุมก็ได้ประกาศจัดระเบียบพื้นที่คลองถมให้ ยกเลิกแผงค้าทั้งหมดที่ผิดกฎหมาย

ซึ่งจากพื้นที่ทั้งหมดกินอาณาบริเวณครอบคลุม ๙ ถนน คือ ถนนเจริญกรุง ถนนเจ้าคร่ำพ ถนนหลวง ถนนพลับพลาไชย ถนนวรจักร ถนนเสือป่า ถนนยมราชสุขุม และถนนมหาจักรมีผู้ค้ารวม ๓,๐๒๒ ราย ซึ่งในจำนวนนี้มีจุดผ่อนผันที่ต้องเพียง ๗ จุดผู้ค้า ๖๗ รายเท่านั้น นอกนั้นถือว่าเป็นแผงเถื่อนทำการค้า โดยผิดกฎหมายทั้งหมด

โดยลำดับแรกได้ประชุมเจ้าของอาคารตึกแถว ๒๘๐ ราย ที่มีแผงค้าเช่าหน้าอาคารในจุดผ่อน ผันถูกต้องให้ทำการแก้ไขอยู่ในขอบเขตที่กม.กำหนดคือ ขนาดแผงกว้าง ๒ เมตร ลึกไม่เกิน ๑.๕๐ เมตร และ ไม่กีดขวางทางเดินของประชาชนสำหรับผู้ค้าที่เป็นอาคารและมีการประกอบอาหารจะไม่อนุญาตให้ตั้งแผงค้า หรืออุปกรณ์ทำอาหารล้ำออกมานอกบริเวณอาคารเด็ดขาดหากไม่ได้รับความร่วมมือจะทำการยกเลิกจุดผ่อน ผันทันที

สำหรับผู้ค้าที่ผิดกฎหมายทั้งหมดกรุงเทพมหานคร ได้ผ่อนผันขยับเส้นตายจากครั้งแรกให้ขาย ถึงแค่สิ้นปี ๒๕๕๗ เลื่อนเป็นวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘ พร้อมกับจัดพื้นที่รองรับผู้ค้าไว้ ๑๑ แห่ง ได้แก่

๑. ตลาดนัดสนามหลวง ๒	รองรับได้ ๓๒๔ แผง
๒. ตลาดน้ำมหานครเขตลาดกระบัง	รองรับได้ ๑,๓๐๐ แผง
๓. ตลาดงามวงศ์วานนนทบุรี	รองรับได้ ๓,๐๐๐ แผง
๔. ตลาดนัดสายใต้ใหม่เขตตลิ่งชัน	รองรับได้ ๓,๐๐๐ แผง
๕. ศูนย์การค้าโซโห	รองรับได้ ๓๐๐ แผง
๖. คลองถมเซ็นเตอร์	รองรับได้ ๑๒๐ แผง
๗. ตลาดท่าดินแดง	รองรับได้ ๑,๐๐๐ แผง

๘. ตลาดสำเพ็ง ๒ ถนนกัลปพฤกษ์	รองรับได้ ๑,๐๐๐ แผง
๙. ตลาดหลังพาดำปิ่นเกล้า	รองรับได้ ๑๕๐ แผง
๑๐. ตลาดนัดสายใต้เก่าปิ่นเกล้า	รองรับได้ ๒,๐๐๐ แผง
๑๑. ตลาดมิดไนท์ปิ่นเกล้าเขตบางพลัด	รองรับได้ ๒๐๐ แผง

หลังจากที่ครบกำหนดให้ผู้ค้าที่ผิดกฎหมายออกจากพื้นที่ทั้งหมดสถานการณ์เป็นไปด้วยความเรียบร้อยซึ่งได้นำเจ้าหน้าที่เข้าไปทำความสะอาดจะทยอยดำเนินการไปจนครบทุกถนนใช้เวลาประมาณ ๑๕ วันและระหว่างนี้ก็ได้มีการตั้งจุดอำนวยความสะดวกในถนนที่จัดระเบียบทั้ง ๙ สาย โดยมีกำลังเทศกิจตำรวจและทหารร่วมปฏิบัติรวม ๒๐ จุด กำลังเจ้าหน้าที่กว่า ๖๐๐ นาย โดยทางผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ได้กำหนดตรึงกำลังไว้จนถึงเดือนพฤษภาคม ๒๕๕๘ ทั้งนี้หลังจากเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่วันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๕๘ คงเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและไม่มีการต่อต้านจากผู้ค้าอย่างไรก็ตามหากพบว่ามีผู้ฝ่าฝืนนำสินค้ามาขายทางเจ้าหน้าที่เทศกิจก็จะจับปรับตาม พ.ร.บ.รักษาความสะอาดฯ มีโทษปรับสูงสุด ๒,๐๐๐ บาท นับเป็นอีกหนึ่งผลงานที่กรุงเทพมหานคร ในฐานะหน่วยงานหลักสามารถดำเนินการจัดระเบียบจัดการกับย่านที่เป็นปัญหาหมักหมมมานานได้สำเร็จแต่การจัดระเบียบสามารถผลักดันผู้ค้าโดยคืนพื้นที่ทางเท้าและถนนซึ่งเป็นที่สาธารณะที่ประชาชนควรได้สิทธิในการใช้สัญจรได้ตามปกติวิสัยในครั้ง นี้ จะประสบความสำเร็จ และรักษาการคงสภาพของพื้นที่สาธารณะเช่นนี้ได้อย่างยั่งยืนตลอดไป ยังคงเป็นสิ่งท้าทายว่าในอนาคตจะมีการเปลี่ยนไปในทิศทางใด หรือสามารถคงสภาพเช่นนี้ได้ตลอดไป

บทที่ ๔

บทสรุป และข้อเสนอแนะ

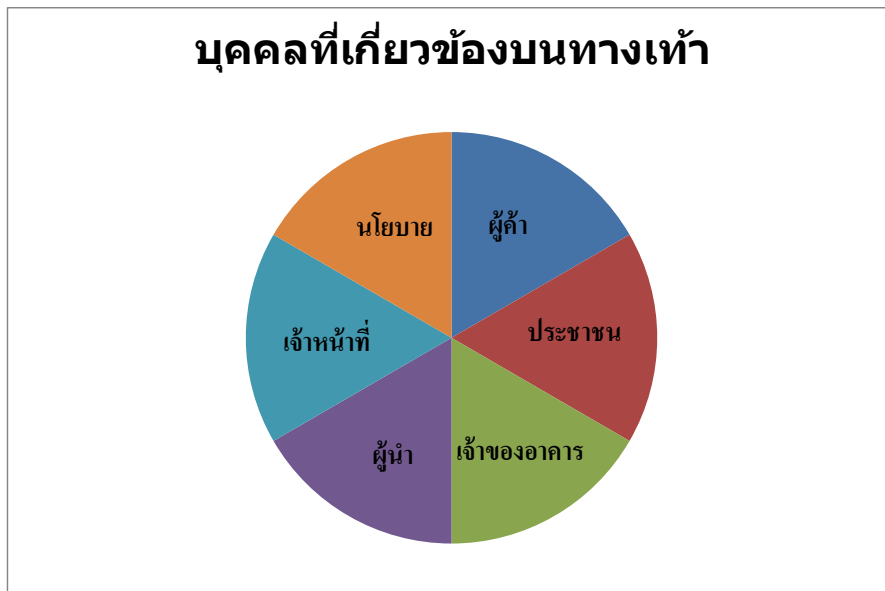
๔.๑ บทสรุป

การจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ภายใต้นโยบายของคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (คสช.) ที่กำหนดให้กรุงเทพมหานคร นำสู่การปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สามารถแก้ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อยได้ในระดับหนึ่ง ภายใต้หลักการ

๑. การจัดระเบียบ คือ สามารถค้าขายภายใต้หลักเกณฑ์ที่กำหนด

๒. การก่อกำจัด หรือ ยกเลิก ห้ามทำการค้าโดยเด็ดขาด

ซึ่งแนวทางในการดำเนินการดังกล่าว สามารถบรรลุเป้าหมายได้อย่างชัดเจน เป็นรูปธรรมในหลายๆ จุดที่มีการทำการค้า แต่ยังมีหลายจุด เช่นเดียวกันที่ยังไม่สามารถดำเนินการจัดระเบียบ หรือก่อกำจัดผู้ค้าให้หมดไปได้ จึงขอเสนอแนะแนวทางหรือการปฏิบัติในการจัดระเบียบ ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย ดังนี้

๑. นโยบาย ต้องมีความชัดเจน แน่นนอน สามารถนำไปปฏิบัติได้และมีความต่อเนื่อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงแบบกลับไปกลับมา ไม่เป็นไปตามอำเภอใจของผู้กำหนดนโยบาย เพียงเพื่อกำหนดถึงแต่คะแนนเสียง เพื่อให้ได้รับการเลือกตั้งเท่านั้น นโยบายต้องมีความชอบธรรมต่อสังคมโดยรวม มิใช่เป็นการเลือกปฏิบัติให้กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดได้ประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงกลุ่มอื่นที่จะได้รับผลกระทบจากการกำหนดนโยบายนั้น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิบัติตามกฎหมาย ต้องใช้หลักแห่งคุณธรรม และจริยธรรม โดยความเสมอภาคเท่าเทียมไม่เลือกปฏิบัติ หรือปฏิบัติต่อกกลุ่มต่าง ๆ อย่างแตกต่างกัน

๒. ผู้นำ โดยเฉพาะผู้นำสูงสุด ระดับรองลงมาทุกระดับชั้นต้องใช้ศักยภาพ ภาวะผู้นำ รวมทั้งสิ่งสำคัญที่สุด ต้องลงมือมาปฏิบัติด้วยตนเองอย่างจริงจัง ชัดเจน เป็นรูปธรรม มิใช่การปากว่าตาขยิบ ต้องไม่มีผลประโยชน์แอบแฝงในทุกรูปแบบ รวมทั้งไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน ไม่เกรงกลัวต่อผู้มีอิทธิพลและกลุ่มผลประโยชน์ โดยเฉพาะในขณะนี้ต้องเป็นจุดแข็งตามนโยบายของ คสช. โดยใช้ทหารและตำรวจร่วมปฏิบัติด้วย

๓. แนวทางการปฏิบัติ ต้องชัดเจนว่าจะจัดระเบียบ หรือยกเลิกโดยใช้แนวทางตามที่ คสช. กำหนด โดยกำหนดมาตรการจากเบาไปหนัก กล่าวคือ การทำการค้าที่มีผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง เช่น ปัญหาด้านการจราจร ขยายในผิวการจราจร หรือสถานที่สำคัญ เรียงตามลำดับก่อน ไล่เลียงไปสู่จุดอื่นๆ ที่ผิดกฎหมาย รอง ๆ ลงไป ทั้งนี้ต้องคำนึงถึง การเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบต่าง ๆ เพื่อความสุขของคนทุกกลุ่ม ตามนโยบายคืนความสุขให้คนในชาติ ด้วย

การจัดหาที่ทำการค้าให้กับผู้ค้า ได้ทำการค้าในสถานที่ใหม่ ที่ถูกต้องตามกฎหมาย และไม่ก่อให้เกิดผลกระทบกับแหล่งทำการค้าใหม่ เช่น

๑) จัดหาตลาดบริเวณใกล้เคียงให้ โดยประสานการดำเนินการกับเจ้าของตลาด ในปัจจุบัน มีหลายแห่งที่ผู้ค้าไม่ยอมขายในตลาดเพราะเล็ก ค่าเช่าแพง คนไม่เข้าไปเดิน เป็นต้น

๒) จัดหาสถานที่หรือแหล่งทำการค้าในทำเลที่เหมาะสมของทางราชการหรือหน่วยงาน แต่อาจมีการต่อต้านเพราะผู้ค้าไม่อย้ายแหล่งทำมาหากิน เฉกเช่น การย้ายผู้ค้าจากสนามหลวงไปจตุจักร เป็นต้น

๓) จัดหาสถานที่เอกชน ในจุดที่ว่างที่เหมาะสม

การจัดหาที่ทำการค้า ควรคำนึงถึงทำเลที่เหมาะสม

- ต้องเป็นแหล่งชุมชนที่มีขนาดพอสมควร
- มีพื้นที่พอเหมาะ ทั้งด้านกายภาพ และคุณภาพ
- ผู้ค้าต้องมีจำนวนมากพอและขายสินค้าหลากหลาย
- ต้องไม่เป็นการย้ายจากจุดหนึ่ง ไปสร้างปัญหาในจุดใหม่
- ถูกต้องตามกฎหมาย
- ได้รับความเห็นชอบจากทุกภาคส่วน

๔. ผู้ปฏิบัติ เจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เจ้าหน้าที่เทศกิจ กรุงเทพมหานคร ต้องเป็นเจ้าภาพ และมีการบูรณาการร่วมกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ และเจ้าหน้าที่ทหาร รวมทั้งหน่วยงานอื่น ๆ แม้กระทั่งภาคเอกชน บูรณาการร่วมกันอย่างชัดเจน แสดงพลังความมีเอกภาพที่ชัดเจน

๕. เจ้าของอาคาร ต้องมีความเข้าใจที่ชัดเจนว่า หลักแห่งกรรมสิทธิ์หรือดินแดนที่ตนเป็นเจ้าของมีแค่ไหน เพียงใด มิใช่ว่าทางเท้าสาธารณะหน้าอาคารของตน เป็นสิทธิหรือกรรมสิทธิ์ของเจ้าของอาคารในการใช้สิทธิ์โดยมิชอบ เช่น ตั้งวางเก้าอี้ในที่หรือทางเท้าสาธารณะหรือแม้กระทั่งการใช้ถนนหรือผิวการจราจรหน้าอาคารโดยเข้าใจว่าเป็นสิทธิของตน รวมตลอดจนกระทั่งเรียกเก็บค่าเช่า ค่าน้ำ ค่าไฟ แล้วให้ผู้ค้าตั้งวางได้ เป็นต้น หรืออ้างว่าผู้ค้าวางได้ ตนก็มีสิทธิ์วางได้เช่นกัน

๖. ประชาชน ต้องมีความเข้าใจหรือรู้ว่า ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย บริเวณใดจุดใดค้าขายได้ ถูกต้องตามกฎหมาย และเลือกซื้อสินค้าที่ค้าขายโดยถูกต้องเท่านั้น มิใช่อ้างเพียงว่าง ปัจจุบันวิถีชีวิตของคนกรุงเทพฯ เปลี่ยนแปลงไป การเลือกซื้อของจากแผงลอยตามจุดที่สะดวก เช่น ป้ายรถเมล์ หน้าตลาด ทั้ง ๆ ที่ผู้ค้าในตลาดไม่มีผู้เข้าไปซื้อขาย ทำให้ผู้ค้าต้องมาขายบนทางเท้าหน้าตลาดแทน และถึงเวลาแล้วหรือไม่ ที่จะมีกฎหมายห้ามซื้อของจากผู้ค้าที่ขายผิดกฎหมายอีกทางหนึ่ง

๗. ผู้ค้า ต้องเคารพสิทธิของประชาชน ตระหนักอยู่เสมอว่าทางเท้าเป็นของประชาชน มิใช่ใช้สำหรับค้าขาย แต่เมื่อได้รับสิทธิในการผ่อนผันให้ค้าขายได้ ก็มีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามกฎ กติกา ที่วางไว้เป็น อย่างน้อย ต้องสำนึกในความเป็นผู้อยู่อาศัยชั่วคราวเท่านั้น

ในปัจจุบันถือเป็นโอกาส ที่คณะกรรมการความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ(คสช.) ได้มีคำสั่ง ที่ ๔/๒๕๕๘ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๕๘ ให้ดำเนินการกับผู้ที่บุกรุกที่สาธารณะก่อให้เกิดความเดือดร้อน เกี่ยวกับการจราจร ซึ่งให้อำนาจทางทหารเข้าช่วยดำเนินการได้ นับเป็นจุดแข็งที่กรุงเทพมหานครต้องเร่งรัด ดำเนินการจุดที่ก่อปัญหาให้เสร็จสิ้นโดยเร็ว และดำรงความยั่งยืนให้ได้ตลอดไป

ในการดำรงความยั่งยืน ผู้บริหารหรือผู้นำ ต้องมีความเด็ดขาด สั่งการชัดเจนและดำเนินการ ดังนี้

๑. ทุกหน่วยงาน ทุกสำนักงานเขต ต้องมีคำสั่งที่ชัดเจน แน่นนอน มีมอบภารกิจและพื้นที่ การรับผิดชอบที่เหมาะสม แน่นนอน

๒. ต้องมีความเด็ดขาด หากมีการปล่อยปะละเลย หรือเห็นแก่ประโยชน์ ต้องดำเนินการ ทั้งทางปกครอง และวินัย รวมตลอดจนหากมีการรับประโยชน์ ต้องดำเนินคดีอาญา และกฎหมายการฟอกเงิน

๓. หน่วยงานกลาง หรือสำนักเทศกิจ ต้องมีหน่วยตรวจสอบและรายงานโดยเคร่งครัด

๔. มีการกระตุ้นให้เจ้าของอาคาร หรือประชาชนมีส่วนร่วม หากพบเห็นให้แจ้งเบาะแส และรับเงินรางวัลการแจ้งเบาะแส โดยปกปิดผู้แจ้งเป็นความลับ

๕. มีการประกาศอย่างชัดเจนว่าพื้นที่ใด ๆ ห้ามตั้งวางขายโดยเด็ดขาด

ผู้ศึกษาเห็นด้วยที่จะดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว เนื่องจากในปัจจุบันความเปลี่ยนแปลง ของสังคมไทย หรือวิถีชีวิตเริ่มเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลก โดยเฉพาะสังคมที่ต้องมีการแข่งขัน การต่อสู้ ดิ้นรน การทำมาหาเลี้ยงชีพจนเกิดความเข้าใจในบางสิ่งที่ผิดกฎหมาย แต่ประชาชนมองว่า หากเจ้าหน้าที่รัฐ บังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด ไม่มีการผ่อนปรน เป็นการรักแก่ประชาชน แต่เมื่อ คสช. เข้ามาบริหารประเทศ และมีนโยบายที่ชัดเจน ข้อที่ ๑๘ เรื่อง การจัดระเบียบการค้าในที่สาธารณะ ซึ่งเป็น ๑ ใน ๑๙ นโยบายสำคัญ ซึ่งแต่เดิม นโยบายรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง มักเอาใจผู้เลือกตั้งบางกลุ่ม หรือไม่ยากให้เกิดการชุมนุมต่อต้าน จึงมักมีนโยบายที่ผ่อนปรนให้กับผู้ค้า มากกว่าการบังคับใช้กฎหมายที่เคร่งครัด

การดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย เพื่อคืนทางเท้าให้แก่ประชาชนตามนโยบาย ผู้บริหารกรุงเทพมหานคร ว่าขณะนี้ได้ดำเนินการแล้ว จำนวน ๒๘ จุด ในพื้นที่ ๑๖ เขต รวมจำนวนผู้ค้า ๑๒,๕๗๕ ราย โดยการเข้าดำเนินการจัดระเบียบได้ทำร่วมกับกองบัญชาการตำรวจนครบาล เน้นการเจรจา และขอความร่วมมือจากผู้ค้า โดยเฉพาะที่อยู่ในพื้นที่จุดผ่อนผันให้ผู้ค้าปฏิบัติเป็นไปตามเกณฑ์และเงื่อนไข ที่กรุงเทพมหานครกำหนดซึ่งได้รับความร่วมมือจากผู้ค้าเป็นอย่างดี มีการปรับเปลี่ยนช่วงเวลาทำการค้าของแต่ละจุดให้เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนสามารถสัญจรได้โดยสะดวก เช่น บางจุดแบ่งเป็น ๒ กะ บางจุดยกเลิกขาย กลางวัน และบางจุดที่มีปัญหาและส่งผลต่อการจราจรมากจะกำหนดห้ามตั้งวางสินค้าโดยเด็ดขาดตลอด ๒๔ ชั่วโมง อย่างไรก็ตามในการจัดระเบียบทางเท้ามีผู้ค้าที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งกรุงเทพมหานครไม่ได้ทอดทิ้ง

แต่ได้จัดหาสถานที่ทำการค้ารองรับไว้ ๑๑ แห่ง รองรับได้จำนวน ๑๒,๔๔๔ แผงค้า พร้อมทั้งเจรจากับผู้ประกอบการหรือเจ้าของพื้นที่บางแห่งให้ยกเว้นค่าเช่าในช่วง ๓-๖ เดือนแรก เพื่อเป็นการช่วยเหลือและบรรเทาความเดือดร้อนของผู้ค้า

นอกจากนี้ กรุงเทพมหานครได้กำหนดดำเนินการจัดระเบียบผู้ค้าหาบเร่ แผงลอยเพิ่มเติมอีกจำนวน ๔ จุด ได้แก่ ๑.บริเวณปากคลองตลาด และได้สะพานพระปกเกล้าเขตพระนคร ๒.บริเวณพื้นที่รอบวงเวียนใหญ่ เขตคลองสาน และธนบุรี ๓.บริเวณถนนมหาจักร เขตสัมพันธวงศ์ และ ๔.บริเวณผอนผั่น ถนนจักรเพชร-พาหุรัด-ตรีเพชร เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อย ประชาชนสามารถใช้ทางเท้าสัญจรไปมาได้ อย่างสะดวก และลดผลกระทบต่อปัญหาการจราจรได้

๔.๑ ข้อเสนอแนะ

ถึงเวลาแล้วหรือไม่ หากนโยบายของรัฐ หรือประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่า ผู้ค้าหาบเร่-แผงลอยเป็นอาชีพที่รัฐต้องให้การดูแล โดยอาจใช้ช่องทางการออกกฎหมายเฉพาะอาชีพนี้ออกมารองรับ โดยกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ชัดเจน เช่น

๑. ต้องขออนุญาตก่อนทำการค้า
๒. มีคณะกรรมการพื้นที่ดูแล ควบคุม การออกใบอนุญาตโดยชุมชนนั้น ๆ ต้องมีส่วนร่วมอย่างจริงจัง
๓. กำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขต่าง ๆ ทั้งด้านความสะอาด ขยะ ความเรียบร้อย ขนาดแผงค้า ฯลฯ ให้เหมาะสมกับสภาพสังคมและกายภาพโดยรวม และมีการประกาศให้ประชาชนทราบอย่างชัดเจน
๔. กำหนดมาตรการการลงโทษ อย่างเคร่งครัด เหมาะสมที่ผู้ค้าจะต้องปฏิบัติตาม
๕. ถ้าไม่มีผู้ซื้อคงไม่มีผู้ขาย ดังนั้น จำเป็นต้องพิจารณาถึงโทษผู้ซื้อด้วยหรือไม่ รัฐต้องพิจารณาอย่างพอดี เหมาะสมคนในสังคมส่วนใหญ่รับได้

ในอนาคตอันใกล้ หากทุกคนหวังที่จะเห็นกรุงเทพมหานครมีความเป็นระเบียบเรียบร้อย ปลอดภัย น่าอยู่ น่าอาศัย คงมิใช่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ตามกฎหมายแต่ฝ่ายเดียวที่สามารถดำเนินการให้เป็นไปตามความคาดหวังของประชาชนทั่วไป แต่อยู่ที่ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นกฎหมาย นโยบาย ผู้บริหาร ผู้นำ ผู้ปฏิบัติ ผู้ค้า เจ้าของอาคาร ประชาชน และกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ ต้องมีส่วนร่วมกันในการกำหนดจุดแห่งความเหมาะสม ทั้งทางด้านกายภาพ หลักเกณฑ์ ทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วิถีชีวิต วัฒนธรรม การท่องเที่ยวในจุดที่เหมาะสม มีความสมดุล โดยทุกภาคส่วนร่วมกันกำหนด ปัญหาผู้ค้าหาบเร่-แผงลอย จะหมดไปได้ภายใต้ความพอดี และพอเพียง

บรรณานุกรม

มธุรส หาญสมสกุล, “การบริหารจัดการปัญหาหาบเร่แผงลอยในเขตกรุงเทพฯ: ศึกษาเฉพาะกรณี พื้นที่สนามหลวง เขตพระนคร” (ภาคนิพนธ์ คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๕๔)

พรณิลัย นิตโรจน์, “การนำนโยบายการจัดระเบียบหาบเร่แผงลอยกรุงเทพมหานครไปปฏิบัติ,” (ดุชนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐประศาสนศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง ๒๕๕๑)

สำนักเทศกิจ กรุงเทพมหานคร,เอกสารโรเนียว เรื่อง หลักเกณฑ์ แนวทางและวิธีการจัดระเบียบหาบเร่-แผงลอย,ไม่ระบุปีที่พิมพ์.

สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย, “แผนปฏิบัติการการรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยและจัดระเบียบผู้ค้าคลองถม”,กรุงเทพฯ สำนักงานเขตป้อมปราบศัตรูพ่าย,๒๕๕๘

ธวัช บุญยมนี่, ภาวะผู้นำและการเปลี่ยนแปลง, กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๐